

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

55 212 03 Egyházzenesz I. Kántor-énekvezető szakmairány

Komplex szakmai vizsga

Szóbeli vizsgatevékenység

Az A) vizsgafeladat megnevezése: Szolfézs

A vizsgafeladat időtartama: 10 perc

A vizsgafeladat értékelési súlyaránya: 5%

A B) vizsgafeladat megnevezése: Zeneelmélet

A vizsgafeladat időtartama: 10 perc

A vizsgafeladat értékelési súlyaránya: 5%

A C) vizsgafeladat megnevezése: Zenetörténet-irodalom

A vizsgafeladat időtartama: 10 perc

A vizsgafeladat értékelési súlyaránya: 5%

A D) vizsgafeladat megnevezése: Gregorián ének, népének, egyházzene-irodalom

A vizsgafeladat időtartama: 15 perc

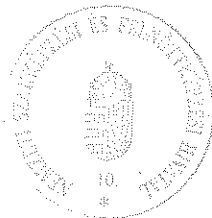
A vizsgafeladat értékelési súlyaránya: 15%

A szóbeli vizsgatevékenység időtartama: 45 perc

A szóbeli vizsgatevékenység értékelési súlyaránya: 30%

A 315/2013. (VIII. 28.) Korm. rendelet 3. § (2) bekezdésében foglaltak alapján a szakmai vizsga szóbeli tételét a 000025/2017 – 5520 számon kiadom.

MÁSOLAT
Az eredeti okirattal mindenben
meg egyező hiteles másolat.

Borosán Beáta
Borosán Beáta
főosztályvezető-helyettes

2017

NEMZETI SZAKKÉPZÉSI ÉS FELNŐTTKÉPZÉSI HIVATAL

Érvényes: 2017 03. 24-től

A) vizsgafeladat megnevezése: Szolfézs

A vizsgafeladat ismertetése: Lapról olvasás, kamaraénekklés, zongora (hangszer) kíséretes éneklés

Az A) tételek három kérdéscsoportot tartalmaznak: lapról olvasás, kamaraénekklés, zongorakíséretes éneklés.

- Az A/I. típusú példák a növendék lapról olvasási készségét mérik fel; hogyan képes első látásra egy ismeretlen zeneműben tájékozódni, ösztönösen felismerni az esetleges modulációs kitéréseket és mennyire képes az elemi zenei formálásra.
- Az A/II. típusú példák néhány perces készület után két vagy akár több énekes egymáshoz való alkalmazkodási képességére derítenek fényt (a fenti feladatokon túl), saját énekesi-zenei feladatának a teljes zenei szövetben való felismerésére és hangerőben, tempóban, valamint az esetleges hibák azonnali javításában az ilyenkor szükséges korrekciós hajlamra.

B) vizsgafeladat megnevezése: Zeneelmélet

A vizsgafeladat ismertetése: Akkordfűzési gyakorlat zongorán való megszólaltatása diktálás alapján, zenemű harmóniai, formai elemzése

A B) tételek két kérdéscsoportot tartalmaznak: akkordfűzési gyakorlat zongorán való megszólaltatása diktálás alapján, vagy szoprán és basszus szólam kiegészítése a megadott fokszámok alapján; adott zenemű harmóniai-formai elemzése.

(Mind az összhangzattanpéldák, mind a kétszólamú szemelvények szabadon választhatók a pluszként adott anyagból is, a vizsgáztató tanár belátása szerint!)

- A B/I. típusú példáknál először diktálás alapján számozott basszus zongorán való megszólaltatása a feladat, azután pedig a két szólamban leírt zeneműrészekben a számozással jelölt pontokon a két szólam teljes akkorddá való kiegészítése.
- A B/II. típusú példáknál kottamellékletben megadott zeneműrészlet minél kimerítőbb harmóniai és formatani elemzése a cél.

C) vizsgafeladat megnevezése: Zenetörténet-irodalom

A vizsgafeladat ismertetése: Zenetörténeti korszakok, zeneszerzők munkásságának bemutatása, műelemzés

A C) tételek a növendék zenetörténeti tájékozottságát mérik fel szóbeli előadás formájában, néhány perces készülés után. A tételekhez nem tartozik gyakorlati feladat.

D) vizsgafeladat megnevezése: Gregorián ének, népének, egyházzene-irodalom

A vizsgafeladat ismertetése: Az énekek megszólaltatása és elemzése, zenetörténeti háttérének ismertetése az adott szakképesítés és a szakmairánynak megfelelő kerettanterv alapján

A D) tételek három elméleti kérdéscsoportot tartalmaznak: gregorián ének, népének, egyházzene-irodalom.

- A D/I. kérdések felméri a növendék tájékozottságát a gregorián ének történetében, főbb műfaj- csoportjaiban, stílusaiban

Gregorián:

- Valamennyi tételhez hozzátartozik három, a tárgyalt műfajcsoportba tartozó gregorián példa stílusos előadása fejből.
- Valamennyi tételhez hozzátartozik egy, a vizsgán kijelölt zsoltár zsoltártónuson való éneklése.
- Valamennyi tételhez hozzátartozik egy díszes gregorián tétel bemutatása kottából.

- A D/II. kérdések felméri a növendék tájékozottságát a magyar népének főbb forrásaiban, és különféle korszakaiban.

Népének:

- Valamennyi tételhez hozzátartozik három, a tárgyalt fejezetbe tartozó népének stílushű előadása fejből, a 100 memoriterből.
- Valamennyi tételhez hozzátartozik egy népének-gyűjtésből kiválasztott felvétel felismerése és meghatározása. Javasoljuk Dobszay László - Németh István: A magyar népének népzenei hangfelvételeken c. 8 kazetta/CD sorozatából. Mintaként a következő felvételeket (vagy ezekhez hasonlókat) ajánljuk – lásd a mellékletben!

- A D/III. kérdések a növendék egyházzene-történeti tájékozottságát mérik fel. Az egyházzene-irodalom kérdések a növendék egyházzene-történeti tájékozottságát mérik fel szóbeli előadás formájában, néhány perces készülés után. A tételekhez nem tartozik gyakorlati feladat.

A feladatsor első részében található 1-12-ig számozott vizsgakérdéseket ki kell nyomtatni, ezek lesznek a húzókérdések.

A második részben található a tanári példány, mely az értékelést segíti.

A tételsor a 27/2016. (IX. 16.) EMMI rendeletben foglalt szakképesítés szakmai és vizsgakövetelménye alapján készült.

A tételekhez a segédeszközöket a következő felsorolás szerint a vizsgaszervező biztosítja.

A) és B) vizsgafeladat Szolfézs, zeneelmélet kérdések:

- A tételben megadott zeneművek, vagy zeneműrészletek kottája (lásd a mellékletben)
- A B/II kérdéshez a Formatan vizsgákhoz kottapéldákon a megadott zeneművek kottája.
- Jól behangolt zongora.

C) vizsgafeladat Zenetörténet-zeneirodalom:

- A C) kérdésekhez segédeszköz nem használható.

D) vizsgafeladat Gregorián ének, népének, egyházzene-irodalom kérdések:

A gregorián kérdésekhez használható segédanyagok:

- Latin-magyar zsoltároskönyv (Psalterium latino-hungaricum, Bélapátfalva 1992., ISBN 963 001604 4)
- Bakócz-graduale (Graduale Strigoniense = Musicalia Danubiana 12. ed. by Janka Szendrei, Budapest, 1990) és/vagy
- Graduale Romanum (sokféle kiadásban hozzáférhető)
- Antifonale Romanum (sokféle kiadásban hozzáférhető) és/vagy
- Liber Usualis (sokféle kiadásban hozzáférhető)
- Cantus Gregorianus ex Hungaria 1-2. (LFZE Egyházzenei Kutatócsoport és a MET kiadványa 2012, Budapest)
- Nappali Zsoltároskönyv (Diurnale) (Szt. Ágoston Liturgikus Megújulási Mozgalom kiadványa 1993) vagy
- Latin-magyar nappali zsoltároskönyv az évközi időre (Szt. Ágoston Liturgikus Megújulási Mozgalom 2011)
- Latin-magyar nappali zsoltároskönyv (Premontrei Diurnale) Gödöllő 2000.

A memoriterek énekléséhez értelemszerűen nem használható segédanyag.

A népének kérdésekhez használható segédanyag: Felekezeti énekeskönyvek

- Éneklő Egyház (Szent István Társulat, Budapest, 1985)
- Református Énekeskönyv (Magyarországi Református Egyház Kiadása Budapest,)
- Evangélikus énekeskönyv (Magyar Evangélikus Egyház Sajtóosztálya Budapest, 1993.)

Az egyházzene-irodalom kérdésekhez nem használható segédanyag.

1.A) Szolfézs

1. A/I. Szolfézs - lapról olvasás

- Esterházy P.: Jesu, te sequar fletibus c. tételének énekszólama (Harmonia caelestis 1711 - Musicalia Danubiana 10. kötet, 210 o. - lásd a mellékletben!)

1. A/II. Szolfézs – kamaraénekklés

- Anonymus: Dies est laetitiae - A 3 szólamú mű szoprán és basszus, vagy mindhárom szólamra (Thuz Osvát Antifonáléja; Magyar Gregorianum I., Zeneműkiadó - lásd a mellékletben!)

1. A/III. Szolfézs - zongorakíséretes éneklés

- P. Rosseter: When Laura smiles énekszólama (Bartha D.: A zenetörténet antológiája, 65. sz. - lásd a mellékletben!)

1.B) Zeneelmélet

1. B/I. Zeneelmélet - akkordfűzési gyakorlat zongorán való megszólaltatása diktálás alapján

- Fokszámozott mintapélda zongorázása: 1.a példa - lásd a mellékletben!
- Szoprán és basszus szólam kiegészítése a megadott fokszámok alapján: 1.b példa (J. S. Bach: Komm süßer Tod) - lásd a mellékletben!

1. B/II. Zeneelmélet - adott zenemű harmóniai-formai elemzése

- 1. kottapélda (W. A. Mozart: B-dúr szonáta K.498a – Andante tétel) lásd a mellékletben!

1.C) Zenetörténet-zeneirodalom

- Az opera kialakulása, alkotóelemei, az opera a barokk korban

1.D) Gregorián ének, népének, egyházzene-irodalom

1. D/I. Gregorián ének:

- A gregorián ének vázlatos története és más rítusok

A zsolnározáshoz használható: Latin-magyar zsolnároskönyv

A gregorián tétel lapról énekléséhez: Bakócz-graduale, vagy Graduale Romanum

1. D/II. Népének:

- Az ádventi időszak népénekei a vizsgázó felekezetének megfelelő énekeskönyv alapján
- Az énekek korának meghatározása, stílustömbökbe való elhelyezése, liturgikus alkalmazása, adott esetben zenei elemzése
- A tételhez tartozó memoriterek: három, a tárgyalt fejezethez tartozó népének stílushű előadása
- Egy népének-gyűjtésből kiválasztott felvétel felismerése és meghatározása

1. D/III. Egyházzene-irodalom:

- A korai polifónia műfajai, forrásai (9. század 2. felétől a 13. sz. közepéig)

2.A) Szolfézs

2. A/I. Szolfézs - lapról olvasás:

- Anonymus: Princeps serenissime felső énekszólama (Középkori angol carolok; Soós A. közr., 24. o. - lásd a mellékletben!)

2. A/II. Szolfézs - kamaraéneklés:

- G. P. Palestrina: Lucis creator optime - két, vagy három énekes szólam (G. P. Palestrina: Himnuszok, Soós A. közr., 45. o. - lásd a mellékletben!)

2. A/III. Szolfézs - zongorakíséretes éneklés:

- C. Monteverdi: Salve Regina - énekszólam 1.-28. ütem (Musica Religiosa; Mezei J.: Continuo-játék és kamaraének 77. o. - lásd a mellékletben!)

2.B) Zeneelmélet

2. B/I. Zeneelmélet - akkordfűzési gyakorlat zongorán való megszólaltatása diktálás alapján

- Fokszámozott mintapélda zongorázása: 2.a példa - lásd a mellékletben!
- Szoprán és basszus szólam kiegészítése a megadott fokszámok alapján: 2.b példa (F. Schubert: Seligkeit) lásd a mellékletben!

2. B/II. Zeneelmélet - adott zenemű harmóniai-formai elemzése

- 2. kottapélda (W. A. Mozart: B-dúr szonáta K.498a Menuetto) lásd a mellékletben!

2.C) Zenetörténet-zeneirodalom

- A barokk concerto

2.D) Gregorián ének, népének, egyházzene-irodalom

2. D/I. Gregorián

- A himnusz, mint gregorián műfaj (története, gregorián himnuszok az énekeskönyvekben)

2. D/II. Népének

- A karácsonyi időszak népénekei a vizsgázó felekezetének megfelelő énekeskönyv alapján
- Az énekek korának meghatározása, stílustömbökbe való elhelyezése, liturgikus alkalmazása, adott esetben zenei elemzése
- A tételhez tartozó memoriterek: három, a tárgyalt fejezethez tartozó népének stílushű előadása
- Egy népének-gyűjtésből kiválasztott felvétel felismerése és meghatározása

2. D/III. Egyházzene-irodalom

- Az Ars Nova, az izoritmikus motetta, Guillaume Machaut művei

3.A) Szolfézs

3. A/I. Szolfézs - lapról olvasás

- G. Dufay: Vexilla regis - szoprán szólam (G. Dufay: 15 himnusz, Szendrei J. közr., 16. o. - lásd a mellékletben!)

3. A/II. Szolfézs – kamaraéneklés

- Anonymus (Codex Sanblasianus): Ostende nobis - tropus a Salve Reginához - a kétszólamú szakaszok összeéneklése (Das Erbe Deutscher Musik Bd. 52-53. kötet - lásd a mellékletben!)

3. A/III. Szolfézs - zongorakíséretes éneklés

- H. Schütz: Ich will den Herren loben allezeit - a mű eleje, az első Alleluja szakasz végéig; 1-11. ütem (Kleine Geistliche Konzerte; Mezei J.- közr.: Continuo-játék és kamaraének 109. o. - lásd a mellékletben!)

3.B) Zeneelmélet

3. B/I. Zeneelmélet - akkordfűzési gyakorlat zongorán való megszólaltatása diktálás alapján

- Fokszámozott mintapélda zongorázása: 3.a példa - lásd a mellékletben!
- Szoprán és basszus szólam kiegészítése a megadott fokszámok alapján: 3.b példa (P. Humfrey: O Lord, my God) lásd a mellékletben!

3. B/II. Zeneelmélet - adott zenemű harmóniai-formai elemzése

- 3. kottapélda (J. Haydn: 12 Canzonetta Hob. XXVIa: 25-36) lásd a mellékletben!

3.C) Zenetörténet-zeneirodalom

- A klasszikus szimfónia

3.D) Gregorián ének, népének, egyházzene-irodalom

3. D/I. Gregorián

- Gregorián ordináriumok

3. D/II. Népének

- A nagybőjti időszak népénekei a vizsgázó felekezetének megfelelő énekeskönyv alapján
- Az énekek korának meghatározása, stílustömbökbe való elhelyezése, liturgikus alkalmazása, adott esetben zenei elemzése
- A tételhez tartozó memoriterek: három, a tárgyalt fejezethez tartozó népének stílushú előadása
- Egy népének-gyűjtésből kiválasztott felvétel felismerése és meghatározása

3. D/III. Egyházzene-irodalom

- G. Dufay és a fauxbourdon

4.A) Szolfézs

4. A/I. Szolfézs - lapról olvasás

- J. Obrecht: O vos omnes - szoprán szólam (Forrai M.: 1000 év kórusa 28.-29. o. - lásd a mellékletben!)

4. A/II. Szolfézs – kamaraénekklés

- I. Stravinsky: Ave Maria; a két felső, vagy akár több énekszólam (Boosey and Hawkes - lásd a mellékletben!)

4. A/III. Szolfézs - zongorakíséretes éneklés

- F. Schubert: A lanthoz - énekszólam (Ádám J.: A dal mesterei II. kötet - lásd a mellékletben!)

4.B) Zeneelmélet

4. B/I. Zeneelmélet - akkordfűzési gyakorlat zongorán való megszólaltatása diktálás alapján

- Fokszámozott mintapélda zongorázása: 4.a példa - lásd a mellékletben!
- Szoprán és basszus szólam kiegészítése a megadott fokszámok alapján: 4.b példa (Esterházy P.: O quam pulchra) lásd a mellékletben!

4. B/II. Zeneelmélet - adott zenemű harmóniai-formai elemzése

- 4. kottapélda (J. S. Bach: Jauchzet Gott in allen Landen BWV 51) lásd a mellékletben!

4.C) Zenetörténet-zeneirodalom

- W. A. Mozart operái

4.D) Gregorián ének, népének, egyházzene-irodalom

4. D/I. Gregorián

- Melizmatikus gregorián műfajok a misében

4. D/II. Népének

- A húsvét–pünkösd-i időszak népénekei a vizsgázó felekezetének megfelelő énekeskönyv alapján
- Az énekek korának meghatározása, stílustömbökbe való elhelyezése, liturgikus alkalmazása, adott esetben zenei elemzése
- A tételhez tartozó memoriterek: három, a tárgyalt fejezethez tartozó népének stílushű előadása
- Egy népének-gyűjtésből kiválasztott felvétel felismerése és meghatározása

4. D/III. Egyházzene-irodalom

- Mise és motetta a reneszánsz középső korszakában (Johannes Ockeghem, Jacob Obrecht, Josquin Desprez művei)

5.A) Szolfézs

5. A/I. Szolfézs - lapról olvasás

- I. Stravinsky: Respondit Deus (Oedipus rex) - énekszólam (Boosey and Hawkes Pocket Scores, No. 651, 27-31. próbajel - lásd a mellékletben!)

5. A/II. Szolfézs – kamaraéneklés

- G. Dufay: Conditore alme siderum - szoprán és tenor szólam (G. Dufay: 15 himnusz, Szendrei J. közr., 6. o. - lásd a mellékletben!)

5. A/III. Szolfézs - zongorakíséretes éneklés

- A. Scarlatti: Quanto e dolce quel velen - énekszólam (Mezei J.- közr.; Continuo-játék és kamaraének 280. o. - lásd a mellékletben!)

5.B) Zeneelmélet

5. B/I. Zeneelmélet - akkordfűzési gyakorlat zongorán való megszólaltatása diktálás alapján

- Fokszámozott mintapélda zongorázása: 5.a példa - lásd a mellékletben!
- Szoprán és basszus szólam kiegészítése a megadott fokszámok alapján: 5.b példa (L. v. Beethoven: Ich liebe dich) lásd a mellékletben!

5. B/II. Zeneelmélet - adott zenemű harmóniai-formai elemzése

- 5. kottapélda (J. S. Bach: G-dúr francia szvit BWV 816) lásd a mellékletben!

5.C) Zenetörténet-zeneirodalom

- F. Schubert dalai

5.D) Gregorián ének, népének, egyházzene-irodalom

5. D/I. Gregorián

- A recitatív gregorián műfajok

5. D/II. Népének

- A népének fogalma, helye a liturgiában, a népének és az élő néphagyomány kapcsolata
- Az énekek korának meghatározása, stílustömbökbe való elhelyezése, liturgikus alkalmazása, adott esetben zenei elemzése
- A tételhez tartozó memoriterek: három, a tárgyalt fejezethez tartozó népének stílushű előadása
- Egy népének-gyűjtésből kiválasztott felvétel felismerése és meghatározása

5. D/III. Egyházzene-irodalom

- A korai protestantizmus egyházzeneje

6.A) Szolfézs

6. A/I. Szolfézs - lapról olvasás

- J. S. Bach: Bist du bei mir / Ha vélem vagy - énekszólám (Kerényi M.: Énekiskola 3. kötet - lásd a mellékletben!)

6. A/II. Szolfézs – kamaraéneklés

- J. Martini: Domine Deus - a Missa Dominicalis kétszólamú részlete (111 Bicinia - Soós A. közr., Editio Musica Budapest, 36. o. - lásd a mellékletben!)

6. A/III. Szolfézs - zongorakíséretes éneklés

- H. Purcell: Fairest isle /Tündértáj - énekszólám (Ádám J.: A dal mesterei II. kötet 8. o. - lásd a mellékletben!)

6.B) Zeneelmélet

6. B/I. Zeneelmélet - akkordfűzési gyakorlat zongorán való megszólaltatása diktálás alapján

- Fokszámozott mintapélda zongorázása: 6.a példa - lásd a mellékletben!
- Szoprán és basszus szólám kiegészítése a megadott fokszámok alapján: 6.b példa (C. A. Gabler: Mailied) lásd a mellékletben!

6. B/II. Zeneelmélet - adott zenemű harmóniai-formai elemzése

- 6. kottapélda (P. Cornelius: Trauer und Trost. Op.3) lásd a mellékletben!

6.C) Zenetörténet-zeneirodalom

- Zongoramuzsika a romantikában

6.D) Gregorián ének, népének, egyházzene-irodalom

6. D/I. Gregorián

- Az antifóna, mint gregorián műfaj

6. D/II. Népének

- A legfontosabb magyar népénekeskönyvek áttekintése
- Az énekek korának meghatározása, stílustömbökbe való elhelyezése, liturgikus alkalmazása, adott esetben zenei elemzése
- A tételhez tartozó memoriterek: három, a tárgyalt fejezethez tartozó népének stílushú előadása
- Egy népének-gyűjtésből kiválasztott felvétel felismerése és meghatározása

6. D/III. Egyházzene-irodalom

- G. P. Palestrina vokálpolyfóniája

7.A) Szolfézs

7. A/I. Szolfézs - lapról olvasás

- G. Dufay: Alma redemptoris mater - felső szólama, 1.-29. ü. (Bartha D.: A zenetörténet antológiája 27. sz. – lásd a mellékletben!)

7. A/II. Szolfézs – kamaraéneklés

- A. Grandi: Benedictus es Domine - a két énekes szólam (Codex Caioni - Musicalia Danubiana 14; v. Mezei J.: Continuo-játék és kamaraének 162. o. - lásd a mellékletben!)

7. A/III. Szolfézs - zongorakíséretes éneklés

- L. v. Beethoven: Bolhadal - énekszólam (Kerényi Miklós: Énekiskola 2., 80. o. lásd - lásd a mellékletben!)

7.B) Zeneelmélet

7. B/I. Zeneelmélet - akkordfűzési gyakorlat zongorán való megszólaltatása diktálás alapján

- Fokszámozott mintapélda zongorázása: 7.a példa - lásd a mellékletben!
- Szoprán és basszus szólam kiegészítése a megadott fokszámok alapján: 7.b példa (J. Dowland: Now o now) lásd a mellékletben!

7. B/II. Zeneelmélet - adott zenemű harmóniai-formai elemzése

- 7. kottapélda (J. S. Bach: F-dúr angol szvit BWV 809) lásd a mellékletben!

7.C) Zenetörténet-zeneirodalom

- Programzene a XIX. században, a szimfonikus költemény műfaja

7.D) Gregorián ének, népének, egyházzene-irodalom

7. D/I. Gregorián

- A responzorium breve és a responzorium prolixum

7. D/II. Népének

- Gregorián eredetű népénekek
- Az énekek korának meghatározása, stílustömbökbe való elhelyezése, liturgikus alkalmazása, adott esetben zenei elemzése
- A tételhez tartozó memoriterek: három, a tárgyalt fejezethez tartozó népének stílushű előadása
- Egy népének-gyűjtésből kiválasztott felvétel felismerése és meghatározása

7. D/III. Egyházzene-irodalom

- A többkórusos technika és művelői

8.A) Szolfézs

8. A/I. Szolfézs - lapról olvasás

- T. Tallis: In manus tuas - bármelyik énekszólam! (A. Schering: Geschichte der Musik in Beispielen - lásd a mellékletben!)

8. A/II. Szolfézs – kamaraéneklés

- L. Power: Resurrexit (Regina caeli - motetta-részlet) - a két énekes szólam (Kétszólamú reneszánsz kórustételek; Soós A. közr., 45. o. - lásd a mellékletben!)

8. A/III. Szolfézs - zongorakíséretes éneklés

- H. Schütz: Es begab sich...(Weihnachtshistorie) (Eulenburg part. No. 981, 4.-5. o.; Mezei J.: Continuo-játék és kamaraének - lásd a mellékletben!)

8.B) Zeneelmélet

8. B/I. Zeneelmélet - akkordfűzési gyakorlat zongorán való megszólaltatása diktálás alapján

- Fokszámozott mintapélda zongorázása: 8.a példa - lásd a mellékletben!
- Szoprán és basszus szólam kiegészítése a megadott fokszámok alapján: 8.b példa (W. A. Mozart: Kis éji zene – 3. tétel) lásd a mellékletben!

8. B/II. Zeneelmélet - adott zenemű harmóniai-formai elemzése

- 8. kottapélda (J. S. Bach: C-dúr prelúdium BWV 924) lásd a mellékletben!

8.C) Zenetörténet-zeneirodalom

- G. Verdi operái

8.D) Gregorián ének, népének, egyházzene-irodalom

8. D/I. Gregorián

- A gregorián tónusok

8. D/II. Népének

- Középkori kancióból lett népénekek
- Az énekek korának meghatározása, stílustömbökbe való elhelyezése, liturgikus alkalmazása, adott esetben zenei elemzése
- A tételhez tartozó memoriterek: három, a tárgyalt fejezethez tartozó népének stílushű előadása
- Egy népének-gyűjtésből kiválasztott felvétel felismerése és meghatározása

8. D/III. Egyházzene-irodalom

- A korál szerepe Bach kantátáiban és passióiban

9.A) Szolfézs

9. A/I. Szolfézs - lapról olvasás

- F. Mendelssohn: Viszontlátásra - énekszólam (Ádám J.: A dal mesterei II. kötet, 116. o. - lásd a mellékletben!)

9. A/II. Szolfézs – kamaraénekzés

- F. Liszt: Ave maris stella - a két felső (vagy több) énekszólam (Romantikus egyházi kórusművek, Kamp S. - Kovács A. közr., 37. o. - lásd a mellékletben!)

9. A/III. Szolfézs - zongorakíséretes éneklés

- G. Frescobaldi: Se l'aura spira - énekszólam (Arie Musicali; Mezei J. közr., Continuo-játék és kamaraének 94. o. - lásd a mellékletben!)

9.B) Zeneelmélet

9. B/I. Zeneelmélet - akkordfűzési gyakorlat zongorán való megszólaltatása diktálás alapján

- Fokszámozott mintapélda zongorázása: 9.a példa - lásd a mellékletben!
- Szoprán és basszus szólam kiegészítése a megadott fokszámok alapján: 9.b példa (W. A. Mozart: Ravasz legényke Ámor (Cosi fan tutte) lásd a mellékletben!)

9. B/II. Zeneelmélet - adott zenemű harmóniai-formai elemzése

- 9. kottapélda (J. S. Bach: e-moll angol szvit BWV 810) lásd a mellékletben!

9.C) Zenetörténet-zeneirodalom

- R. Wagner operái és zenedrámái

9.D) Gregorián ének, népének, egyházzene-irodalom

9. D/I. Gregorián

- Az antifonális és a rezponzoriális énekmód

9. D/II. Népének

- A reformáció korának népénekei
- Az énekek korának meghatározása, stílustömbökbe való elhelyezése, liturgikus alkalmazása, adott esetben zenei elemzése
- A tételhez tartozó memoriterek: három, a tárgyalt fejezethez tartozó népének stílushű előadása
- Egy népének-gyűjtésből kiválasztott felvétel felismerése és meghatározása

9. D/III. Egyházzene-irodalom

- A ceciliánus reform és hatása a műzenére

10.A) Szolfézs

10. A/I. Szolfézs - lapról olvasás

- F. Schubert: Jókedv - énekszólam (Ádám J.: A dal mesterei II., 82. o. - lásd a mellékletben!)

10. A/II. Szolfézs – kamaraénekklés

- Anonymus (Codex Sanblasianus): Ad cantus laetitiae - a kétszólamú ritmizált szakaszok összeénekklése (Das Erbe Deutscher Musik Bd. 52-53.; Bicinia Sacra, Dobszay L. közr., 26-27. o. - lásd a mellékletben!)

10. A/III. Szolfézs - zongorakíséretes énekklés

- H. Purcell: Let not a moonborn elf (King Arthur) 13. sz., 59. o. - lásd a mellékletben!

10.B) Zeneelmélet

10. B/I. Zeneelmélet - akkordfűzési gyakorlat zongorán való megszólaltatása diktálás alapján

- Fokszámozott mintapélda zongorázása: 10.a példa - lásd a mellékletben!
- Szoprán és basszus szólam kiegészítése a megadott fokszámok alapján: 10.b példa (G. B. Pergolesi: Quae moerebat (Stabat mater) lásd a mellékletben!)

10. B/II. Zeneelmélet - adott zenemű harmóniai-formai elemzése

- 10. kottapélda (L. van Beethoven: Zwei leichte Sonaten Anh.5 – Romanze) lásd a mellékletben!

10.C) Zenetörténet-zeneirodalom

- Francia zene a XIX.-XX. század fordulóján

10.D) Gregorián ének, népének, egyházzene-irodalom

10. D/I. Gregorián

- Gregorián műfajok a zsolozsmában

10. D/II. Népének

- Az ellenreformáció korának népénekei
- Az énekek korának meghatározása, stílustömbökbe való elhelyezése, liturgikus alkalmazása, adott esetben zenei elemzése
- A tételhez tartozó memoriterek: három, a tárgyalt fejezethez tartozó népének stílushú előadása
- Egy népének-gyűjtésből kiválasztott felvétel felismerése és meghatározása

10. D/III. Egyházzene-irodalom

- Az angol egyházzene a 15-16. században

11.A) Szolfézs

11. A/I. Szolfézs - lapról olvasás

- H. Schütz: Eile mich Gott zu erretten - énekszólam (Kleine geistliche Konzerte, lásd Bartha D.: A zenetörténet antológiája 89. sz., ill. Mezei J.: Continuo-játék és kamaraének 102. o. - lásd a mellékletben!)

11. A/II. Szolfézs – kamaraéneklés

- Anonymus: Benedicite Deo - a két szólam összeéneklése (Musica Britannica - Mediaeval Carols kötet, ill. Középkori angol carolok, Soós A. közr., 20. o.)

11. A/III. Szolfézs - zongorakíséretes éneklés

- G. P. Telemann: Die grösste Kunst - énekszólam (Singe-, Spiel- und Generalbass-Übungen, No. 2, ill. Mezei J.: Continuo-játék és kamaraének 282. o.)

11.B) Zeneelmélet

11. B/I. Zeneelmélet - akkordfűzési gyakorlat zongorán való megszólaltatása diktálás alapján

- Fokszámozott mintapélda zongorázása: 11.a példa - lásd a mellékletben!
- Szoprán és basszus szólam kiegészítése a megadott fokszámok alapján: 11.b példa (A. Falconieri: Bella porta) lásd a mellékletben!

11. B/II. Zeneelmélet - adott zenemű harmóniai-formai elemzése

- 11. kottapélda (L. van Beethoven: Zwei leichte Sonaten op.49, No. 19 – Andante) lásd a mellékletben!

11.C) Zenetörténet-zeneirodalom

- I. Stravinsky zenéje

11.D) Gregorián ének, népének, egyházzene-irodalom

11. D/I. Gregorián

- A miseliturgia felépítése, énekes tételei

11. D/II. Népének

- Barokk, pietizmus, jozefinizmus
- Az énekek korának meghatározása, stílustömbökbe való elhelyezése, liturgikus alkalmazása, adott esetben zenei elemzése
- A tételhez tartozó memoriterek: három, a tárgyalt fejezethez tartozó népének stílushű előadása
- Egy népének-gyűjtésből kiválasztott felvétel felismerése és meghatározása

11. D/III. Egyházzene-irodalom

- Az oratórium műfaja a barokk korban

12.A) Szolfézs

12. A/I. Szolfézs - lapról olvasás

- M. Haydn: Missa tempore quadragesimae - a Kyrie tétel szoprán szólama (Mezei J.: Continuo-játék és kamaraének 357. o. - lásd a mellékletben!)

12. A/II. Szolfézs – kamaraénekklés

- G. Dufay: Missa Se la face ay pale - a Christe tétel két énekszólama (111 Bicinia, Soós A. közr., - Zeneműkiadó - 56. o. - lásd a mellékletben!)

12. A/III. Szolfézs - zongorakíséretes éneklés

- G. F. Händel: Boldogság szép napja vár - énekszólam (Kerényi Miklós: Énekiskola 3., 19. o. - lásd a mellékletben!)

12.B) Zeneelmélet

12. B/I. Zeneelmélet - akkordfűzési gyakorlat zongorán való megszólaltatása diktálás alapján

- Fokszámozott mintapélda zongorázása: 12.a példa - lásd a mellékletben!
- Szoprán és basszus szólam kiegészítése a megadott fokszámok alapján: 12.b példa (W. A. Mozart: A-dur zongoraverseny – 2. tétel) lásd a mellékletben!

12. B/II. Zeneelmélet - adott zenemű harmóniai-formai elemzése

- 12. kottapélda (F. Schubert: Meeres Stille D.216) lásd a mellékletben!

12.C) Zenetörténet-zeneirodalom

- Bartók Béla élete és művei

12.D) Gregorián ének, népének, egyházzene-irodalom

12. D/I. Gregorián

- A zsoltosma (officium) imaórái

12. D/II. Népének

- Népénekek a 19–20. században
- Az énekek korának meghatározása, stílustömbökbe való elhelyezése, liturgikus alkalmazása, adott esetben zenei elemzése
- A tételhez tartozó memoriterek: három, a tárgyalt fejezethez tartozó népének stílushú előadása
- Egy népének-gyűjtésből kiválasztott felvétel felismerése és meghatározása

12. D/III. Egyházzene-irodalom

- Az egyházi concerto műfaja és legjelesebb művelői a barokk korban

További választható példák a tételekhez:

A) Szolfézs

13. A/I. Szolfézs - lapról olvasás

- J. Brahms: Népdal/ A gólya délre száll - énekszólám
(Ádám J.: A dal mesterei III. kötet - lásd a mellékletben!)

13. A/II. Szolfézs – kamaraénekklés

- G. Dufay: Ave Regina caelorum - a háromszólamú mű szoprán és alsó (tenor) szólama (Deák-diák daloskönyv 86. o.- lásd a mellékletben!)

13. A/III. Szolfézs - zongorakíséretes éneklés

- J. S. Bach: So oft ich meine Tabakspfeife/ Mélázva szívom
(BWV 515, Kerényi M.: Énekiskola 3. kötet) - énekszólám - lásd a mellékletben!

14. A/I. Szolfézs - lapról olvasás

- G. P. Palestrina: Dies sanctificatus (motetta) - bármelyik énekes szólám!
(G. P. Palestrina: Húsz motetta, Kovács A. közr., 9-10. o. - lásd a mellékletben!)

14. A/II. Szolfézs – kamaraénekklés

- G. de Machaut: Mise - a Kyrie tétel első szakasza (1-27. ü.), szoprán és tenor szólám - lásd a mellékletben!

14. A/III. Szolfézs - zongorakíséretes éneklés

- R. Schumann: Frühlingsgruss/ Ó jöjj, köszöntlek százszor is - énekszólám
(Ádám J.: A dal mesterei III. kötet 5. o. - lásd a mellékletben!)

15. A/I. Szolfézs - lapról olvasás

- G. F. Händel: He shall feed his flock (Messiás, 18. tétel) - az énekszólám belépésétől a 23. ütemig (Edition Peters Leipzig - lásd a mellékletben!)

15. A/II. Szolfézs – kamaraénekklés

- Josquin des Prez: Agnus Dei (Missa Mater Patris) - a két énekes szólám
(111 Bicinia, Soós A. közr., 76. o. - lásd a mellékletben!)

15. A/III. Szolfézs - zongorakíséretes éneklés

- G. F. Händel: Fra' pensieri (ária) - énekszólám, a mű elejétől az 54. ütemig
(P. Williams: Figured Bass Accompaniment; Mezei J.: Continuo-játék és kamaraének 320. o. - lásd a mellékletben!)

16. A/I. Szolfézs - lapról olvasás

- W. A. Mozart: Abendempfindung - énekszólam
(Neue Mozart-Ausgabe, - lásd a mellékletben!)

16. A/II. Szolfézs – kamaraéneklés

- J. Ockeghem: Sitivit anima mea (tractus versus) - két énekes szólam 1-27. ütemig
(Kétszólamú reneszánsz kórustételek, Soós A. közr., 30. o. - ld a mellékletben!)

16. A/III. Szolfézs - zongorakíséretes éneklés

- J. B. Lully: Je languis nuit et jour (Le Bourgeois gentilhomme) - énekszólam
(Mezei J.: Continuo-játék és kamaraének, 179. o.)

17. A/I. Szolfézs - lapról olvasás

- G. de Machaut: O livoris feritas (motet) - szoprán szólam 1-25. ü.
(Polyphonic Music of the Fourteenth Century II. kötet - lásd a mellékletben!)

17. A/II. Szolfézs – kamaraéneklés

- C. Monteverdi: O beatae viae - két énekes szólam (Musica Religiosa;
C. Monteverdi: Concerti Ecclesiastici, Soós A. közr., 40. o., - lásd a mellékletben!)

17. A/III. Szolfézs - zongorakíséretes éneklés

- F. Mendelssohn: Szívek, mikor elválnak - énekszólam
(Sík-Szabados: Énekiskola 1. kötet, 5. o., - lásd a mellékletben!)

18. A/I. Szolfézs - lapról olvasás

- J. Ockeghem: Alma redemptoris mater (motetta) - felső szólam 1.-34. ü.
(Bartha D.: A zenetörténet antológiája 54-55. o. - lásd a mellékletben!)

18. A/II. Szolfézs – kamaraéneklés

- L. Viadana: Salve Regina - két énekes szólam (Centi Concerti Ecclesiastici;
Mezei J.: Continuo-játék és kamaraének 87. o., - lásd a mellékletben!)

18. A/III. Szolfézs - zongorakíséretes éneklés

- H. Purcell: Now that the sun (An evening hymn) énekszólam 1-64. ü.
(Mezei J.: Continuo-játék és kamaraének 240. o., lásd a mellékletben!)

19. A/I. Szolfézs - lapról olvasás

- C. Monteverdi: Ave maris stella (Vespro delle B. M. V.) 1. vagy 2. strófa
(C. Monteverdi összkiadás - lásd a mellékletben!)

19. A/II. Szolfézs – kamaraéneklés

- Barta G.: Nun freut euch..., Ach Gott..., Herr Christ...
(Korálmotették két szólamra) – bármelyik tétel két énekes szólama
(Barta G.: Egyházi kórusművek 76. o. lásd mellékletben!)

19. A/III. Szolfézs - zongorakíséretes éneklés

- R. Schumann: Im wunderschönen Monat Mai
(Dichterliebe - Edition Peters, Schumann Lieder I. kötet, - lásd a mellékletben!)

20. A/I. Szolfézs - lapról olvasás

- Bartók B.: Kánon - felső, vagy alsó énekszólam
(Bartók B.: Egyneműkarok - lásd a mellékletben!)

20. A/II. Szolfézs – kamaraéneklés

- Anonymus: Sanctus omnes unanimiter
(Patai Graduale - Magyar Gregorianum 15. o. - lásd a mellékletben!)

20. A/III. Szolfézs - zongorakíséretes éneklés

- A. Caldara: Come raggio di sol/ Fényben fürdik a táj
(Ádám J.: A dal mesterei I. kötet 22. oldal - lásd a mellékletben!)

További választható példák a tételhez:

B) Zeneelmélet

13. B/I. Zeneelmélet - akkordfűzési gyakorlat zongorán való megszólaltatása diktálás alapján

- Fokszámozott mintapélda zongorázása: 13.a példa - lásd a mellékletben!
- Szoprán és basszus szólam kiegészítése a megadott fokszámok alapján: 13.b példa (W. A. Mozart: Canzonetta (Don Giovanni) - lásd a mellékletben!

13. B/II. Zeneelmélet - adott zenemű harmóniai-formai elemzése

- 13. kottapélda (F. Schubert: 6 Moments musicaux D.780) - lásd a mellékletben!

14. B/I. Zeneelmélet - akkordfűzési gyakorlat zongorán való megszólaltatása diktálás alapján

- Fokszámozott mintapélda zongorázása: 14.a példa - lásd a mellékletben!
- Szoprán és basszus szólam kiegészítése a megadott fokszámok alapján: 14.b példa (J. S. Bach: O Jesulein süß) - lásd a mellékletben!

14. B/II. Zeneelmélet - adott zenemű harmóniai-formai elemzése

- 14. kottapélda (W. A. Mozart: Adagio für Glasharmonika K.356/617a) - lásd a mellékletben!

15. B/I. Zeneelmélet - akkordfűzési gyakorlat zongorán való megszólaltatása diktálás alapján

- Fokszámozott mintapélda zongorázása: 15.a példa - lásd a mellékletben!
- Szoprán és basszus szólam kiegészítése a megadott fokszámok alapján: 15.b példa (Esterházy P.: Jesu dulcedo) - lásd a mellékletben!

15. B/II. Zeneelmélet - adott zenemű harmóniai-formai elemzése

- 15. kottapélda (R. Schumann: Bunte Blätter op.99) - lásd a mellékletben!

16. B/I. Zeneelmélet - akkordfűzési gyakorlat zongorán való megszólaltatása diktálás alapján

- Fokszámozott mintapélda zongorázása: 16.a példa - lásd a mellékletben!
- Szoprán és basszus szólam kiegészítése a megadott fokszámok alapján: 16.b példa (Bach: Polonaise (h-moll szvit) - lásd a mellékletben!)

16. B/II. Zeneelmélet - adott zenemű harmóniai-formai elemzése

- 16. kottapélda (Chopin: Preludes op.28) - lásd a mellékletben!

17. B/I. Zeneelmélet - akkordfűzési gyakorlat zongorán való megszólaltatása diktálás alapján

- Fokszámozott mintapélda zongorázása: 17.a példa - lásd a mellékletben!
- Szoprán és basszus szólam kiegészítése a megadott fokszámok alapján: 17.b példa (H. Purcell: Dido búcsúja) - lásd a mellékletben!

17. B/II. Zeneelmélet - adott zenemű harmóniai-formai elemzése

- 17. kottapélda (P. I. Csajkovszkij: Gyermekalbum op.39) - lásd a mellékletben!

18. B/I. Zeneelmélet - akkordfűzési gyakorlat zongorán való megszólaltatása diktálás alapján

- Fokszámozott mintapélda zongorázása: 18.a példa - lásd a mellékletben!
- Szoprán és basszus szólam kiegészítése a megadott fokszámok alapján: 18.b példa (J. S. Bach: Mért nem jó el...) - lásd a mellékletben!

18. B/II. Zeneelmélet - adott zenemű harmóniai-formai elemzése

- 18. kottapélda (W. A. Mozart: C-dúr szonáta K.545 – Rondo tétel) - lásd a mellékletben!

19. B/I. Zeneelmélet - akkordfűzési gyakorlat zongorán való megszólaltatása diktálás alapján

- Fokszámozott mintapélda zongorázása: 19.a példa - lásd a mellékletben! (Esterházy P.: Jesum ardentibus) - lásd a mellékletben!

19. B/II. Zeneelmélet - adott zenemű harmóniai-formai elemzése

- 19. kottapélda (C. Ph. E. Bach: h-moll szonáta Wq 55) - lásd a mellékletben!

20. B/I. Zeneelmélet - akkordfűzési gyakorlat zongorán való megszólaltatása diktálás alapján

- Fokszámozott mintapélda zongorázása: 20.a példa - lásd a mellékletben!
- Szoprán és basszus szólam kiegészítése a megadott fokszámok alapján: 20.b példa (Esterházy P. : O Jesu delectabilis) - lásd a mellékletben!

20. B/II. Zeneelmélet - adott zenemű harmóniai-formai elemzése

- 20. kottapélda (D. Scarlatti: Essercizio K.1) - lásd a mellékletben!

D) Gregorián ének, népének, egyházzene-irodalom

D/III. Egyházzene-irodalom - Egyházi zene a klasszikában

D/III: Egyházzene-irodalom - A XX. század egyházi zenéje

AZ ÉRTÉKEKELÉS SZEMPONTJAI

Tanári példány

1.A) Szolfézs

1. A/I. Szolfézs - lapról olvasás

- Esterházy P.: Jesu, te sequar fletibus c. tételének énekszólama (Harmonia caelestis 1711 - Musicalia Danubiana 10. kötet, 210 o. - lásd a mellékletben!)

1. A/II. Szolfézs – kamaraénekklés

- Anonymus: Dies est laetitiae - A 3 szólamú mű szoprán és basszus, vagy mindhárom szólam (Thuz Osvát Antifonáléja; Magyar Gregorianum I., Zeneműkiadó - lásd a mellékletben!)

1. A/III. Szolfézs - zongorakíséretes éneklés

- P. Rosseter: When Laura smiles énekszólama (Bartha D.: A zenetörténet antológiája 101. o. - lásd a mellékletben!)

1.B) Zeneelmélet

1. B/I. Zeneelmélet - akkordfűzési gyakorlat zongorán való megszólaltatása diktálás alapján

- fokszámozott mintapélda zongorázása: 1.a példa - lásd a mellékletben!
- Szoprán és basszus szólam kiegészítése a megadott fokszámok alapján: 1.b példa (J. S. Bach: Komm süsser Tod)- lásd a mellékletben!

1. B/II. Zeneelmélet - adott zenemű harmóniai-formai elemzése

- 1. kottapélda (W. A. Mozart: B-dúr szonáta K.498a – Andante tétel) lásd a mellékletben!

1.C) Zenetörténet-zeneirodalom

1. C. Zenetörténet-zeneirodalom

- Az opera kialakulása, alkotóelemei, az opera a barokk korban

Kulcsszavak, fogalmak:

- A monodikus stílus: hangszerrel (basso continuo-val= generálbasszus) kísért szólóének az egyéni érzelmek kifejezésére
- A firenzei Camerata: ideálja az antik görög drámához való visszatérés, mitológiai témák, pásztorjátékok. V. Galilei, G Caccini, J. Peri, a firenzei nemesek pártfogásával.
- Az első operaszerzők: J. Peri zeneszerző és O. Rinuccini szövegíró: 1598: Daphne (elveszett), Euridice (1600)= első fennmaradt opera, G. Caccini- O. Rinuccini: Euridice (1602).

- Az operák alkotóelemei: énekbeszéd (recitativo)- többféle fajtája, kórusok (madrigaleszk vonások), önálló hangszeres tételek
- C. Monteverdi operái: 1607: Orfeo (Mantova), (szöv. A. Striggio) gazdag hangszerelés, változatos szólótételek, sok kórus. Velencében írt két fennmaradt operája: Odüsszeusz hazatérése, Poppea megkoronázása.
- A francia barokk opera: XIV. Lajos uralkodása alatt – a francia udvari balett mellett több olasz opera bemutatója- ennek hatására Párizsban is zenés színházat nyitnak. Legfontosabb szerző az olasz származású J. B. Lully, aki udvari baletteket komponált és színművekhez írt kísérőzenét (leghíresebb: Molière „Úrhatnám polgár”-hoz). Később zenés tragédiákat komponált (pl. Alceste, Theseus, Armide), melyekben a francia nyelv hanglejtését ötvözte az olasz operák melodikusságával. Nevéhez fűződik az Ouverture néven ismert nyitány-típus kialakítása (Largo ünnepélyes nyitórész-gyorsabb, gyorsabb, imitációs középrész – a Largo visszatérése részben, vagy teljesen)
- Az angol barokk opera (H. Purcell): Angliában nagy hagyománya volt a masque nevű (álarcos) énekes-táncos színdarabnak, de – elsősorban francia hatásra – a 17. sz. második felében megjelenik a az opera is. Legjelentősebb szerző: H. Purcell, egyetlen végigkomponált operája a „Dido és Aeneas”, melyben zseniálisan egyesíti az olaszos melodikát a francia hangszeres tánczenével és az angol dal- illetve kórushagyománnyal. A többi színpadi műve „félíg-opera” (semi-opera), vagy kísérőzene: Artúr király. Tündérkirálynő.

1.D) Gregorián ének, népének, egyházzene-irodalom

1. D/I. Gregorián ének:

- A gregorián ének vázlatos története és más rítusok

A zsoltározáshoz használható: Latin-magyar zsoltároskönyv

A gregorián tétel lapról énekléséhez: Bakócz-graduale, vagy Graduale Romanum

Kulcsszavak, fogalmak:

- A zsidó liturgikus énekgyakorlat (templomi és zsinagógiai istentisztelet), valamint a gregoriánnal párhuzamosan élő keleti és nyugati keresztény liturgikus énekhagyományok, rítusok
- A gregorián ének története az egyes műfajok kialakulásával együtt: a vértanúk kora (1-4. század), az egyházatyák kora (4-7. század), Európa megkeresztelkedésének kora (7-11. század), a gótikus katedrálisok kora (12-15. század), a tridenti zsinattól a 20. századig.
- A tételhez tartozó memoriter anyag: S’ma Jiszroel, Alma Redemptoris Mater, Ave Regina coelorum
- Zsoltározás szövegből: A 146. zsoltár éneklése magyarul, 7.A zsoltártónuson.
- Díszes gregorián tétel éneklése kottából: Exsurge – introitus (Bakócz-graduale, vagy Graduale Romanum)

1. D/II. Népének:

- Az ádventi időszak népénekei a vizsgázó felekezetének megfelelő énekeskönyv alapján:

Katolikus: ÉE: 1-22

Református: R: 301-313

Evangélikus: E: 131- 149

- Az énekek korának meghatározása, stílustömbökbe való elhelyezése, liturgikus alkalmazása, adott esetben zenei elemzése
- A tételhez tartozó memoriterek: három, a tárgyalt fejezethez tartozó népének stílushú előadása
- Egy népének-gyűjtésből kiválasztott felvétel felismerése és meghatározása

1. D/III. Egyházzene-irodalom:

- A korai polifónia műfajai, forrásai (9. század 2. felétől- a 13. sz. közepéig)

Kulcsszavak, fogalmak:

- Organum (párhuzamos, szabad, melizmatikus)
- A szólamok száma, összhangzása.
- Az egyes műfajok kapcsolata a liturgiával.
- Előadásmód
- A Notre Dame-i iskola és zeneszerzői (Leoninus, Perotinus)
- Fogalmak: szólamcsere (Stimmtausch), conductus, discantus, clausula, motet
- Források: Musica Enchiriadis, Arezzoi Guido traktátusa, St. Martial, Codex Calixtinus, Magnus Liber Organi

2.A) Szolfézs

2. A/I. Szolfézs - lapról olvasás:

- Anonymus: Princeps serenissime felső énekszólama
(Középkori angol carolok; Soós A. közr., 24. o. - lásd a mellékletben!)

2. A/II. Szolfézs - kamaraénekklés:

- G. P. Palestrina: Lucis creator optime - két, vagy három énekes szólam
(G. P. Palestrina: Himnuszok, Soós A. közr., 45. o. - lásd a mellékletben!)

2. A/III. Szolfézs - zongorakíséretes éneklés:

- C. Monteverdi: Salve Regina - énekszólam 1.-28. ütem (Musica Religiosa; Mezei J.: Continuo-játék és kamaraének 77. o. - lásd a mellékletben!)

2.B) Zeneelmélet

2. B/I. Zeneelmélet - akkordfűzési gyakorlat zongorán való megszólaltatása diktálás alapján

- Fokszámozott mintapélda zongorázása: 2.a példa - lásd a mellékletben!
- Szoprán és basszus szólam kiegészítése a megadott fokszámok alapján: 2.b példa
(F. Schubert: Seligkeit) lásd a mellékletben!

2. B/II. Zeneelmélet - adott zenemű harmóniai-formai elemzése

- 2. kottapélda (W. A. Mozart: B-dúr szonáta K.498a) lásd a mellékletben!

2.C) Zenetörténet-zeneirodalom

- A barokk concerto

Kulcsszavak, fogalmak:

- A concerto- műfaj kialakulása Észak-Itáliában
- A hangszercsoportok elnevezése (*solo*, *concertino* – *tutti*= *ripieni*)
- A *concerto grosso* és a *concerto solo* lényege, felépítése: *grosso*= *concertino* és *tutti* váltakozása, 4-6 tétel, míg a szólóversenymű: 3 tétéles, gyors-lassú – gyors tételrend, a szélső tételek ált. ritornell-formában

Fontosabb szerzők:

- A. Corelli: 12 Concerto grosso – köztük a g-moll „Karácsonyi koncert”
- A. Vivaldi: összesen kb. 150 versenymű mindkét concerto-típusban. Köztük a leghíresebb az Op. 8 hegedűverseny-sorozat sorozat 4 versenyműve= Négy évszak
- G. F. Händel: 18 Concerto grosso, és 16 orgonaverseny

- J. S. Bach concertói: 3 hegedűverseny, csembalóversenyek a lipcsei évekből 1-2-3-4 csembalóra és zenekarra, valamint a „Brandenburgi versenyek”: hat különböző összeállítású versenymű Ch. Ludwig brandenburgi örgróf megrendelésére. E concerto grosso-k tételszámukban, a vonószekarhoz szólistaként csatlakozó fúvósok összetételében, és hangnemükben igen különbözőek, sokszor már inkább szólóversenyművek.

2.D) Gregorián ének, népének, egyházzene-irodalom

2. D/I. Gregorián

- A himnusz, mint gregorián műfaj (története, gregorián himnuszok az énekeskönyvekben)

A zsolnározáshoz használható: Latin-magyar zsolnároskönyv

A gregorián tétel lapról énekléséhez: Bakócz-graduale, vagy Graduale Romanum

Kulcsszavak, fogalmak:

- a klasszikus gregorián egyetlen verses, költött szövegű műfaja
- liturgikus helye: zsolnázmában- kis órákban a óra elején, nagy órákban a canticum előtt
- története: 4. században Szent Ambrus vezette be, egyben ő az első himnuszköltő
- ambrozián himnuszok az 5-7. században
- az európai himnuszok törzsanyaga a 7-8. században (Veni Creator Spiritus, Vexilla regis...)
- Az ambrozián himnusz versformája
- Újabb himnuszok a középkor végéig
- antik versformákban írt himnuszok (pl. szaffikum: Ut queant laxis)
- Gregorián himnuszok az énekeskönyvekben
- A tételhez tartozó memoriter anyag: két gregorián himnusz (pl. Veni, Redemptor gentium, Veni Creator Spiritus), valamint a Regina caeli antifona
- Zsolnározás szövegből: A 109. zsolná éneklése magyarul, 1.G zsolnártónuson.
- Díszes gregorián tétel éneklése kottából: Qui manducat – communio (Bakócz-graduale vagy Graduale Romanum)

2. D/II. Népeének

- A karácsonyi időszak népenekei a vizsgázó felekezetének megfelelő énekeskönyv alapján
Katolikus: EE: 23-61
Református: R: 314-329
Evangélikus: E: 150- 173
- Az énekek korának meghatározása, stílustömbökbe való elhelyezése, liturgikus alkalmazása, adott esetben zenei elemzése

- A tételhez tartozó memoriterek: három, a tárgyalt fejezethez tartozó népének stílushú előadása
- Egy népének-gyűjtésből kiválasztott felvétel felismerése és meghatározása

2. D/III. Egyházzene-irodalom

- Az Ars Nova, az izoritmikus motetta, Guillaume Machaut művei

Kulcsszavak, fogalmak:

- Philipp de Vitry traktátusa
- a menzurális hangjegyzírás fejlődése
- a korszak fő műfaja az izoritmikus motetta (color és talea)
- a mise (ordinárium) -ciklus kialakulása
- G. Machaut mise-ciklusa
- Machaut más művei

3.A) Szolfézs

3. A/I. Szolfézs - lapról olvasás

- G. Dufay: Vexilla regis - szoprán szólam
(G. Dufay: 15 himnusz, Szendrei J. közr., 16. o. - lásd a mellékletben!)

3. A/II. Szolfézs – kamaraénekklés

- Anonymus (Codex Sanblasianus): Ostende nobis - tropus a Salve Reginához - a kétszólamú szakaszok összeénekklése (Das Erbe Deutscher Musik Bd. 52-53. kötet - lásd a mellékletben!)

3. A/III. Szolfézs - zongorakíséretes éneklés

- H. Schütz: Ich will den Herren loben allezeit - a mű eleje, az első Alleluja szakasz végéig; 1-11. ütem (Kleine Geistliche Konzerte; Mezei J.- közr.: Continuo-játék és kamaraének 109. o. - lásd a mellékletben!)

3.B) Zeneelmélet

3. B/I. Zeneelmélet - akkordfűzési gyakorlat zongorán való megszólaltatása diktálás alapján

- Fokszámozott mintapélda zongorázása: 3.a példa - lásd a mellékletben!
- Szoprán és basszus szólam kiegészítése a megadott fokszámok alapján: 3.b példa (P. Humfrey: O Lord, my God) lásd a mellékletben!

3. B/II. Zeneelmélet - adott zenemű harmóniai-formai elemzése

- 3. kottapélda (J. Haydn: 12 Canzonetta Hob. XXVIa: 25-36) lásd a mellékletben!

3.C) Zenetörténet-zeneirodalom

- A klasszikus szimfónia

Kulcsszavak, fogalmak:

- A szimfónia műfaji előzményei: görög szó, jelentése egybe/összhangzás. Ebben az értelemben az ókorban és a középkorban a jó hangzást ill. magát a hangszert jelentette. A 16. század végétől ált. hangszeres zenét, tételt jelent, mely egyre gyakrabban előjátékot, közjátékot jelent nagyobb szabású vokális művekben (például C. Monteverdi: Orfeo c. operájában). A nápolyi operában már így nevezték a gyors-lassú-gyors részekből álló nyitányokat (A. Scarlatti, Pergolesi, Sammartini).
- A szimfónia kialakulása: a kora-klasszikában elválik az operától, önálló műfajként jelentkezik a mannheimi, és bécsi iskolákban. A klasszikus szimfónia megteremtője J. Haydn, aki 1765 után megszilárdította a szimfóniák tétel- és formarendjét.
- A szimfónia tételrendje (általában): négy tétel:
  - 1./ Élénk tempójú szonátaformájú nyitótétel,
  - 2./ Lassú tétel – a domináns, szubdomináns, vagy párhuzamos hangnemben

3./ Zánctétel- ált. menüett, Beethovennél scherzo, triós formában.

4./ Gyors finale alaphangnemben – szonátaforma, esetleg rondó, valamilyen tánc, vagy ezek kombinációi

- A klasszikus szimfonikus zenekar hangszerei: vonósok (5), fafúvók: fuvola, oboa, fagott, az érett klasszikában a klarinét, rezek: kürtök, trombiták, + timpani.
- A klasszikus szerzők szimfóniái:

J. Haydn 104 szimfóniát írt hosszú élete folyamán elsősorban az Esterházy-udvar számára, majd az 1780-as évektől Párizs, később London számára.

W. A. Mozart ennek kb. felét, fiatal korában utazásainak hatására, többségét Bécs számára.

L. van Beethoven 9 szimfóniát írt, melyek monumentalitásukkal, formai, hangszerezési és harmóniai újításukkal erősen kitágítják a klasszikus szimfónia-forma kereteit.

- Fontosabb szimfóniák melléknevei:

Haydn: No. 6-7-8 = „Napszak-szimfóniák” - Reggel, Dél, Este,

No. 45. „Búcsú”

No. 94. „Üstdobütés

No. 100. „Katona”

No. 103. „Üstdobpergés”

No. 104. „London”

Mozart: KV. 183 „kis g-moll”

KV. 504 „Prágai”

KV. 550. „Nagy g-moll”

KV. 551 „Jupiter”

Beethoven: 3. szimfónia „Eroica”

5. szimfónia „Sors”

6. szimfónia „Pastorale”

9. szimfónia Finale- „Örömóda”

3.D) Gregorián ének, népének, egyházzene-irodalom

3. D/I. Gregorián

- Gregorián ordináriumok

A zsoltározáshoz használható: Latin-magyar zsoltároskönyv

A gregorián tétel lapról énekléséhez: Bakócz-graduale, vagy Graduale Romanum

Kulcsszavak, fogalmak:

- Az ordinárium a mise állandó tételeinek együttese
- Az ősegyházban nemcsak a szöveg, de a dallam is állandó volt (a mai Missa mundi)
- Az ősi ordináriumban a dallam az imatónusok szöveghez rögzült változata
- Az ordinárium-tételek műfaj történeti szempontból: Kyrie, Gloria, Credo, Sanctus, Agnus Dei, Pater noster- zenei elemzésük

- Dallamos mise-ordináriumok:
- 8-9. századtól: már nem a régi imádságtónust használják, hanem inkább szélesen áradó dallamokat írnak.
- Kilépnek a 8 tónus rendszeréből
- A tételhez tartozó memoriter: 'Missa mundi' (Kyrie, Gloria, Sanctus, Agnus), és 'Missa de Angelis' (Kyrie, Gloria, Sanctus, Agnus), vagy 'Missa de Beata' (Kyrie, Gloria, Sanctus, Agnus), valamint a III. Credo
- Zsoltározás szövegből: A 110. zsoltár éneklése magyarul, 2. zsoltártónuson.
- Díszes gregorián tétel éneklése kottából: Alleluja Vidimus stellam (Bakócz-graduale, vagy Graduale Romanum)

3. D/II. Népének

- A nagybőjti időszak népénekei a vizsgázó felekezetének megfelelő énekeskönyv alapján
Katolikus: ÉE: 62-95
Református: R: 330-345
Evangélikus: E: 188- 212
- Az énekek korának meghatározása, stílustömbökbe való elhelyezése, liturgikus alkalmazása, adott esetben zenei elemzése
- A tételhez tartozó memoriterek: három, a tárgyalt fejezethez tartozó népének stílushű előadása
- Egy népének-gyűjtésből kiválasztott felvétel felismerése és meghatározása

3. D/III. Egyházzene-irodalom

- G. Dufay és a fauxbourdon

Kulcsszavak, fogalmak:

- Dufay életpályája
- A fauxbourdon technika improvizált és komponált formája
- Kompozíciók fauxbourdon technikával (Dufay himnuszai)
- Dufay mise-ciklusai (gregorián és világi cantus firmusra)
- Dufay motettái (izoritmikus és discantus szerkezet)
- Fogalmak: chanson-mise, tenormise

4.A) Szolfézs

4. A/I. Szolfézs - lapról olvasás

- J. Obrecht: O vos omnes - szoprán szólam
(Forrai M.: 1000 év kórusa 28.-29. o. - lásd a mellékletben!)

4. A/II. Szolfézs – kamaraéneklés

- I. Stravinsky: Ave Maria a két felső, vagy akár több énekszólam
(Boosey and Hawkes - lásd a mellékletben!)

4. A/III. Szolfézs - zongorakíséretes éneklés

- F. Schubert: A lanthoz - énekszólam
(Ádám J.: A dal mesterei II. kötet - lásd a mellékletben!)

4.B) Zeneelmélet

4. B/I. Zeneelmélet - akkordfűzési gyakorlat zongorán való megszólaltatása diktálás alapján

- Fokszámozott mintapélda zongorázása: 4.a példa - lásd a mellékletben!
- Szoprán és basszus szólam kiegészítése a megadott fokszámok alapján: 4.b példa
(Esterházy P.: O quam pulchra) lásd a mellékletben!

4. B/II. Zeneelmélet - adott zenemű harmóniai-formai elemzése

- 4. kottapélda (J. S. Bach: Jauchzet Gott in allen Landen BWV 51) lásd a mellékletben!

4.C) Zenetörténet-zeneirodalom

- W. A. Mozart operái

Kulcsszavak, fogalmak:

- Az opera műfaja Mozart életében: fiatalkori utazásai során megismeri az opera seriát és az opera buffát, Bécsben pedig a német nyelvű daljátékot a Singspiel-t.
- Első operái itáliai utazásai során keletkeznek. Első érett műve az Idomeneo c. opera seria.
- Bécsbe költözése után első daljátéka a „Szöktetés a szerájból”- (1782) ebben – megújítja a műfajt: fontos szerep jut a történet és a szereplők zenei jellemzésének. A szokásos Singspiel-szerplők mellett drámai énekes szerepek is (Constanze és Belmonte).
- A három Da Ponte opera a műfaj igazi dramatizálását jelenti: mindháromban érvényes a felvonások átkomponálása, az áriák-együttesek-kórusok életszerű egymáshoz kapcsolása, a szereplők és szituációk kifejező zenei ábrázolása.
- „Figaro házassága” (opera buffa), „Don Giovanni” (dramma giocoso), Così fan tutte opera buffa).
- Élete utolsó évében írja a „Varázsfuvola” Singspiel-t, melynek történetén és zenei szimbolikáján erősen érezhető a szabadkőművesség hatása.

4.D) Gregorián ének, népének, egyházzene-irodalom

4. D/I. Gregorián

- Melizmatikus gregorián műfajok a misében

A zsolnározáshoz használható: Latin-magyar zsolnároskönyv

A gregorián tétel lapról énekléséhez: Bakócz-graduale, vagy Graduale Romanum vagy Liber Usualis

Kulcsszavak, fogalmak:

- A melizmatikus éneklés jelentése
- Melizmatikus mise-tételek:
- **graduale** – az első olvasmányközi ének, az ambórol éneklés az énekes, zsolnárból veszi a szövegét, a melizmatikának nyelvtani tagoló szerepe van (interpunkciós melizma)
- **traktus** – díszes szólózsoltározás, felismerhető benne a zsolnárecitáció, de ezt körbeveszik a kisebb-nagyobb hangcsoportok, a versek végén sokhangú melizmacsoportok, a nagybőjti időben az alleluját helyettesíti, kétféle dallam létezik (egy 2. és egy 8. tónusú).
- **alleluja** – olvasmányközi dicső ének az evangélium előtt, ószövetségi felkiáltás (Dicsőjétek Jahvét!) intonációval és jubilussal, nagybőjt kivételével minden vasár- és ünnepnapon, eleinte 4 dallam, melynek verzusa a liturgikus nap szerint változott, később a középkor végéig az alleluja-készlet jelentősen bővült. Szekvencia kapcsolódhat hozzá.
- **offertorium** - a mise felajánlási cselekményét kísérő ének, szövege zsolná, vagy más szentírási hely, sokszor több helyről összeszerkesztett szöveg, rezponzoriális beosztású: főrészes két részes, melyből a második a repetenda, 2-3 szólóverzus után a repetenda ismétlődik, 12-13. századtól a verseket elhagyták, a klasszikus gregorián legvirtuózabb műfaja
- A tételhez tartozó memoriter: három melizmatikus Alleluja-refrén, egyikük verzussal (magyarul)
- Zsolnározás szövegből: Az 111. zsolná éneklése magyarul, 3. zsolnártónuson.
- Díszes gregorián tétel éneklése kottából: Omnis terra – introitus (Bakócz-graduale vagy Graduale Romanum vagy Liber Usualis)

4. D/II. Népének

- A húsvét–pünkösti időszak népénekei a vizsgázó felekezetének megfelelő énekeskönyv alapján
Katolikus: ÉE: 96-129
Református: R: 347-361 és 368-377
Evangélikus: E: 213- 246
- Az énekek korának meghatározása, stílustömbökbe való elhelyezése, liturgikus alkalmazása, adott esetben zenei elemzése
- A tételhez tartozó memoriterek: három, a tárgyalt fejezethez tartozó népének stílushű előadása
- Egy népének-gyűjtésből kiválasztott felvétel felismerése és meghatározása

4. D/III. Egyházzene-irodalom

- Mise és motetta a reneszánsz középső korszakában (Johannes Ockeghem, Jacob Obrecht, Josquin Desprez művei)

Kulcsszavak, fogalmak:

- A három szerző életének összehasonlítása
- A cantus firmus feldolgozásának különféle technikái
- A kórushangzás kitágulása
- A tiszta zenei formaalkotás előtérbe kerülése
- A kottanyomtatás feltalálása (segít a művek gyors elterjedésében)
- Fogalmak: gregorián és világi cantus firmus, paródia-mise, parafrázis-mise, szabad mise, imitációs motetta

5.A) Szolfézs

5. A/I. Szolfézs - lapról olvasás

- I. Stravinsky: Respondit Deus (Oedipus rex) - énekszólam (Boosey and Hawkes Pocket Scores, No. 651, 27-31. próbajel - lásd a mellékletben!)

5. A/II. Szolfézs – kamaraénekklés

- G. Dufay: Conditor alme siderum - szoprán és tenor szólam (G. Dufay: 15 himnusz, Szendrei J. közr., 6. o. - lásd a mellékletben!)

5. A/III. Szolfézs - zongorakíséretes éneklés

- A. Scarlatti: Quanto e dolce quel velen - énekszólam (Mezei J.- közr.; Continuo-játék és kamaraének 280. o. - lásd a mellékletben!)

5.B) Zeneelmélet

5. B/I. Zeneelmélet - akkordfűzési gyakorlat zongorán való megszólaltatása diktálás alapján

- Fokszámozott mintapélda zongorázása: 5.a példa - lásd a mellékletben!
- Szoprán és basszus szólam kiegészítése a megadott fokszámok alapján: 5.b példa (L. van Beethoven: Ich liebe dich) lásd a mellékletben!

5. B/II. Zeneelmélet - adott zenemű harmóniai-formai elemzése

- 5. kottapélda (J. S. Bach: G-dúr francia szvit BWV 816) lásd a mellékletben!

5.C) Zenetörténet-zeneirodalom

- F. Schubert dalai

Kulcsszavak, fogalmak:

- Schubert életpályája: szegény sorsú tanítócsalád gyermeke, a bécsi udvari énekkarban nevelkedik, 21 éves korától a független művész útjára lép. Egész életében állás nélkül, szegénységben él, dalain kívül alig hangzanak el kompozíciói.
- Schubert művei: a romantikus dal és dalciklus megteremtője, de jelentős hangszeres életműve is van korának szinte minden műfajában: 8 szimfónia (köztük a „Befejezetlen” és a „Nagy C-dúr”), kamaraművek, szólózongorára írt művek (köztük az „Impromptuk”, a „Wanderer fantázia”), számos zongoraszonáta és mise.
- Dalok, dalciklusok: a személyes érzésvilág új kifejező műfaja, alkalmas egyetlen élmény beszédes megjelenítésére. Schubert munkálja ki a romantikus dal kereteit, melyben mindig a vers formájához, és hangulatához komponálja az énekszólamot, és egyenrangú társként a zongoraszólamot.
- Schubert dalainak szövege, szövegszerzők: Legnagyobb hatást Goethe gyakorolta Schubertre (Margit a rokkánál, Erlkönig, Vadrózsa), mellette Schiller, Rückert (Sei mir gegrüsst, Du bist die Ruh), Heine (Hattyúdalok), Christian Sch

(A pizstráng). A két dalciklus (A szép molnárlány, Téli utazás) Wilhelm Müller versciklusaira készült.

- A dalok formája, típusok: strófikus (Vadrózsa), variált strófikus (A hársfa), átkomponált, variációs forma, rondóforma.

5.D) Gregorián ének, népének, egyházzene-irodalom

5. D/I. Gregorián

- A recitív gregorián műfajok

A zoltározáshoz használható: Latin-magyar zoltároskönyv

A gregorián tétel lapról énekléséhez: Antiphonale Romanum vagy Liber Usualis

Kulcsszavak, fogalmak:

- A recitáció lényege: a szöveg szabályozza a zenei formát és dallamot.
- A recitáció minden archaikus zenében alapvető (lásd népszokások, keleti rítusok)
- A liturgiában a szent szövegek hordozója. Forma-részei: inicium – tuba (tenor) - flexa-metrum-punctum.
- **Olvasmány-recitációk:** a liturgiában elhangzó bibliai szakaszok - misében az ószövetségi olvasmány, a szentlecke, evangélium, zsolozsmában a lectiók, capitulum. Vannak önállóvá vált, általában díszesebb, dallamosabb recitív műfajok: passió, lamentáció
- **Ima-tónusok:** a pap, vagy a közösség által mondott könyörgések, párbeszédtek tartoznak ide (könyörgések, prefáció, verzikulus, litánia). Önálló imádság-tónusok: Exsultet (a húsvét meghirdetése).
- **Zsoltár-recitációk:** a zsoltár művészi próza, ált. két (egymást kiegészítő) félversből áll, a zsoltárok teszik ki a zsolozsma túlnyomó részét. Tónusokon énekeljük.
- A zsoltáréneklés módjai: antifonális, responzoriális és szólózsoltározás.
- A tételhez tartozó memoriter: A Magnificat magyarul, tetszőleges zsoltártónuson, Introitus-zsoltározás: doxológia latinul egy másik zsoltártónuson, Salve Regina
- Zsoltározás szövegből: A Magnificat díszesebb (soronként iniciummal ellátott) megszólaltatása latinul, tetszőleges tónusban
- Mérsékelt melizmatikus gregorián tétel éneklése **kottából:** Christus natus est – invitorium (Magyar Gregorianum I., vagy Antifonale Romanum vagy Liber Usualis)

5. D/II. Népének

- A népének fogalma, helye a liturgiában, a népének és az élő néphagyomány kapcsolata
- Az énekek korának meghatározása, stílustömbökbe való elhelyezése, liturgikus alkalmazása, adott esetben zenei elemzése
- A tételhez tartozó memoriterek: három, a tárgyalt fejezethez tartozó népének stílushű előadása
- Egy népének-gyűjtésből kiválasztott felvétel felismerése és meghatározása

Kulcsszavak, fogalmak:

- A népének fogalmának alakulása az ezredfordulótól napjainkig
- Nép által énekelt ének
- Anyanyelvű ének
- Strófikus ének
- Templomi ének
- A népének jelentősége
- A népének nemzeti jellege
- A népének népi jellege
- A népének zenei értéke
- A népének liturgiai értéke
- A tételhez tartozó memoriterek: három különböző eredetű, tetszőlegesen kiválasztott népének stílushű előadása

5. D/III. Egyházzene-irodalom

- A korai protestantizmus egyházzeneje

Kulcsszavak, fogalmak:

- Luther és Kálvin állásfoglalása az egyházi zenéről
- A protestáns egyházak énekrepertoárja
- Német mise, korálok, evangélikus énekeskönyvek, korálmotetta, Johann Walther művei, J. H. Schein: Cantional
- Gyülekezeti ének, genfi zsoltár
- Az énekek feldolgozásai, műfajok, feldolgozásmódok
- Claude Goudimel zsoltárfeldolgozásai

6.A) Szolfézs

6. A/I. Szolfézs - lapról olvasás

- J. S. Bach: Bist du bei mir / Ha vélem vagy - énekszólam
(Kerényi M.: Énekiskola 3. kötet - lásd a mellékletben!)

6. A/II. Szolfézs – kamaraéneklés

- J. Martini: Domine Deus - a Missa Dominicalis kétszólamú részlete
(111 Bicinia - Soós A. közr., Editio Musica Budapest, 36. o. - lásd a mellékletben!)

6. A/III. Szolfézs - zongorakíséretes éneklés

- H. Purcell: Fairest isle /Tündértáj - énekszólam
(Ádám J.: A dal mesterei II. kötet 8. o. - lásd a mellékletben!)

6.B) Zeneelmélet

6. B/I. Zeneelmélet - akkordfűzési gyakorlat zongorán való megszólaltatása diktálás alapján

- Fokszámozott mintapélda zongorázása: 6.a példa - lásd a mellékletben!
- Szoprán és basszus szólam kiegészítése a megadott fokszámok alapján: 6.b példa
(C. A. Gabler: Mailied) lásd a mellékletben!

6. B/II. Zeneelmélet - adott zenemű harmóniai-formai elemzése

- 6. kottapélda (P. Cornelius: Trauer und Trost. Op.3) lásd a mellékletben!

6.C) Zenetörténet-zeneirodalom

- Zongoramuzsika a romantikában

Kulcsszavak, fogalmak:

- A 19. század első felében a zongora mint hangszer jelentős változásokon megy át (nem utolsó sorban F. Liszt hatására): alkalmasabb lesz a színek, érzelmek kifejezésére, dinamikailag változatosabb, hangja sokkal nagyobb, teltebb lesz. Ennek megfelelően a játéktechnika is óriási fejlődésen megy át: a zongorázás egyre pergőbb, virtuózabb, ugyanakkor gyakori az arpeggio-játék, a zeneszerzők kihasználják a klaviatúra teljes terjedelmét, ezen belül a regiszterek színhatása közötti különbséget, az éneklő dallamokat gazdagon díszítik.
- A zongora a koncertéletben (nagy virtuózok kora) és a házi muzsikálásban is a főszereplő. A romantikus zongoraműfajok is ezeket a változásokat tükrözik: a hagyományos szonáták és variációk mellett megjelennek a kisebb keretű, olykor dalszerű *Impromptu*-k=„rögtönzés”, *Moments musicaux*-k=„zenei pillanat” (Schubert), a „*Dalok szöveg nélkül*” címfeliratú zongoraművek (Mendelssohn), majd a nagyobb lélegzetű, valamilyen irodalmi, vagy személyes élményből táplálkozó programot rejtő, szinte fantáziálva születő új műfajok Schumannnál: *Carnaval*, *Pillangók*, és *Gyermekjelenetek*-ciklusok, *C dúr fantázia*.

- Chopin egész életműve zongorára született, szinte minden darabja kis formájú tánc- vagy karakterdarab, de mindegyikben lírikus személyisége érezhető: álmodozó, fantáziáló, máskor beszédszerű zongora-hang, kis motívumokból építkező forma, a ritmus, a metrum szigorát fellazító gazdag díszítés. Zenéjében fontos szerepet kapnak a népzenei, különösen a lengyel népzenei hatások. (*Keringők, Polonézek, Mazurkák, Nocturne-ök, Scherzók, Balladák, Prelüdök...*)
- Liszt teremtette meg az egyetlen szólista programjára építő zongora-hangversenyt, kortársainak művein kívül repertoárján voltak a nagy elődök (Bach, Haendel, Beethoven stb.) művei is, gyakran készített korábbi vagy kortárs művekből igényes, virtuóz zongora-átíratot. Zeneszerzői törekvései legtökéletesebben igen nehéz, (a korban szinte csak általa előadott) zongoraműveiben jutnak kifejezésre (*Transzcendens-etűdök, Hangverseny-etűdök* benne például a *Manók tánca, h-moll szonáta, Dante-szonáta, Magyar Történelmi Arcképek*, a három kötetes, több évtizeden át írt *Zarándokévek-sorozat*). Ő is írt különféle táncformákban: *Négy elfelejtett keringő, Mefisztó-keringő, Két csárdás* stb., és népies témákra (*Magyar rapszódia*).
- A század második felében (Liszt mellett) J. Brahms zongoramuzsikája hoz új hangot. Őt inkább a klasszikus német hagyományok, Beethoven és a korai romantika, mindenek előtt Schumann szellemi örökösének tekintjük. Zongorazenéjében eleinte a szonáta műfajában alkotott, később viszont inkább a kiskeretű formák felé fordult: *Capricciók, Balladák, Keringők, Románcok*.

6.D) Gregorián ének, népének, egyházzene-irodalom

6. D/I. Gregorián

- Az antifóna, mint gregorián műfaj

A zsolnározáshoz használható: Latin-magyar zsolnároskönyv

A gregorián tétel lapról énekléséhez: Bakócz-graduale, vagy Graduale Romanum, vagy Liber Usualis

Kulcsszavak, fogalmak

- Az antifóna a gregorián legjellemzőbb, ősi műfaja, ugyanakkor a 15. századig bővül a zsolnárszöveg zsolnárait keretező, dallamos, zárt formájú tétel.
- Szövegét a hozzátartozó zsolnárból veszi, a zsolnár előtt és utána is elénekeljük
- Antifonák minden tónusban keletkeztek, legtöbb az 1. és 8. tónusban.
- Jellemzően típus-kompozíciók.
- **Zsolnárszöveg-antifonák:** egyszerű mottó-antifonák, régi rétegbe tartozó 3-6 soros antifonák a tónusra jellemző dallamformulákkal, hosszabb, egyénibb antifonák, új stílusú antifonák, verses antifonák

- **Mise antifonák:** introitus és communio – nem típus-kompozíciók, hanem egyedi dallamok, zeneileg díszesebbek a zsoltár-antifonáknál. Szövegük zsoltár, vagy más szentírási szöveg, az introitusban csak egy vers+ doxológia kapcsolódik hozzá, a communio zsoltárát a késő-középkorban elhagyták.
- A tételhez kapcsolódó memoriter: minden tónusból egy-egy zsolozsma-antifona magyarul, egy introitus latinul (pl. Requiem, Rorate caeli, Puer natus)
- Zsoltározás szövegből: A 112. zsoltár éneklése magyarul, 5. zsoltártónuson.
- Díszes gregorián tétel éneklése **kottából:** Dies iræ – szekvencia (Graduale Romanum vagy Liber Usualis)

6. D/II. Népének

- A legfontosabb magyar népénekeskönyvek áttekintése
- Gregorián eredetű énekeink latin mintájának forrásai
- Magyar nyelvű népénekeket, népénekszövegeket tartalmazó középkori kódexek, töredékek
- 16. századi, szövegeket tartalmazó protestáns kiadványok
- A 16–17. század jellegzetes könyvműfaja: a protestáns graduál
- A 17. század katolikus énekeskönyvei 1651-től
- A 17–18. század református kiadványai; Szenczi Molnár Albert és a genfi zsoltár, Maróthi György és a melodiáriumok
- A 18–19. század főbb énekeskönyvei
- A 20. század első fele – Szent vagy, Uram!
- A reform-énekeskönyvek tartalmának jellemzése: Református Énekeskönyv (1948, Csomasz Tóth K), Evangélikus Énekeskönyv (1982) Éneklő Egyház (1985)
- A tételhez tartozó memoriterek: három különböző eredetű, tetszőlegesen kiválasztott népének stílushű előadása
- Egy népének-gyűjtésből kiválasztott felvétel felismerése és meghatározása.

6. D/III. Egyházzene-irodalom

- G. P. Palestrina vokálpolyfóniája

Kulcsszavak, fogalmak:

- Palestrina életpályája és művei (misék, motetták, himnuszok, néhány cím szerint is!)
- A Tridenti Zsinat reformtörekvései
- Palestrina kompozíciós módszere (gondos – a gregoriánhoz hasonló - dallamvezetés, kis lépésekben való mozgás, imitáció, kiegyenlítettség, harmónia-kezelés, szigorú szólamvezetés, a homofon és kontrapunktikus részek arányossága, szövegerthetőség, nélkülözi a dramatikusságot)

7.A) Szolfézs

7. A/I. Szolfézs - lapról olvasás

- G. Dufay: Alma redemptoris mater - felső szólama, 1.-29. ü.
(Bartha D.: A zenetörténet antológiája 44. o. - lásd a mellékletben!)

7. A/II. Szolfézs – kamaraénekítés

- A. Grandi: Benedictus es Domine - a két énekes szólam
(Codex Caioni - Musicalia Danubiana 14; v. Mezei J.: Continuo-játék és kamaraének 162. o. - lásd a mellékletben!)

7. A/III. Szolfézs - zongorakíséretes éneklés

- L. van Beethoven: Bolhadal - énekszólam
(Kerényi Miklós: Énekiskola 2., 80. o. - lásd a mellékletben!)

7.B) Zeneelmélet

7. B/I. Zeneelmélet - akkordfűzési gyakorlat zongorán való megszólaltatása diktálás alapján

- Fokszámozott mintapélda zongorázása: 7.a példa - lásd a mellékletben!
- Szoprán és basszus szólam kiegészítése a megadott fokszámok alapján: 7.b példa
(J. Dowland: Now o now) lásd a mellékletben!

7. B/II. Zeneelmélet - adott zenemű harmóniai-formai elemzése

- 7. kottapélda (J. S. Bach: F-dúr angol szvit BWV 809) lásd a mellékletben!

7.C) Zenetörténet-zeneirodalom

- Programzene a XIX. században, a szimfonikus költemény műfaja

Kulcsszavak, fogalmak:

- Olyan hangszeres zene, amely valamely megfogható témát (kép, irodalmi mű, táj, személy, érzés) jelenít meg és ezt a címében is jelzi.
- Már a 19. század előtt is találunk természetet ábrázoló műveket (pl. Vivaldi: Négy évszak, Beethoven: Pastorale szimfónia).
- A „programszimfónia” fogalma 1800 táján Párizsban jött létre, legnagyobb hatású H. Berlioz: Fantasztikus szimfóniája (1830), melyhez a szerző részletes programot írt. Ez a mű még tartja a szimfónia többleteles formájának hagyományát, ugyanakkor a fantáziaszerű formálás, a főmotívum (vezérmotívum) állandó jelenléte és az újfajta hangszerelés már a mű költői eszményének szolgálatában áll.
- A szimfonikus költemény többnyire egytételes zenekari kompozíció, melynek formáját, felépítését a választott téma alakítja, bár időnként fellelhető benne a szimfónia-forma pl. Lisztnél. Legfőbb kifejezőeszköz a hangfestés, a karakterizáló, asszociációkat keltő költői írásmód.

- Első jelentős alkotója Liszt Ferenc, aki 1847-től számos szimfonikus költeményt írt (Les Preludes, Mazeppa, Hungária, Orpheus, Hamlet, stb., az elnevezést is ő alkotta meg: Tasso 1849).
- Másik jelentős alkotó e műfajban Richard Strauss (Don Juan, Imígyen szólá Zarathustra, Till Eulenspiegel vidám csínjei, Machbet, Don Quixote stb.)
- További jelentős szimfonikus költeményeket írt: Smetana, Csajkovszkij, Dvořák, Debussy stb.

7.D) Gregorián ének, népének, egyházzene-irodalom

7. D/I. Gregorián

- A rezponzorium breve és a rezponzorium proluxum

A zsoltározáshoz használható: Latin-magyar zsoltároskönyv

A gregorián tétel lapról énekléséhez: Bakócz-graduale, vagy Graduale Romanum, vagy Liber Usualis

Kulcsszavak, fogalmak:

- A rezponzoriális forma lényege: a refrén maga is két részből áll: szólóvers+repetenda. Ezt követik a szólóversek, melyekre a közösség hol a repetenda, hol a teljes refrén eléneklésével válaszol.
- A **rezponzorium breve** (rövid rezponzorium): mai gyakorlatban a kis órákban éneklik. Zeneileg a zsoltárrecitációkhoz tartozik, annak legszabályosabb formája: a darab elején és végén a refrén, az 1-2 versből és doxológiából álló szóló-recitáció közben a repetenda hallható.
- **Rezponzorium proluxum** (hosszú rezponzorium): a matutinum-olvasmányokat követő ének, innen bekerülhet az ünnepi vesperásba is. A rezponzorium breve-vel ellentétben melizmatikus műfaj. Felépítése ugyanakkor hasonló: a szólólista által énekelt főrész második feléhez, a repetendához csatlakozik a kórus, a szóló-vezusok (1-2 vers+ doxológia) között és a darab végén csak a repetenda tér vissza. A régi rezponzoriumok proluxumok típusdallamok, melyek főrésze és vezusa tulajdonképpen egy speciálisan díszített recitáció visszatérő formulákkal.
- A tételhez kapcsolódó memoriter: egy-egy példa a két leggyakoribb rezponzorium breve-tónusra, bármely kijelölt szöveg alkalmazása a rezponzorium breve-tónusokra Victimae paschale szekvencia latinul
- Zsoltározás szövegből: A 145. zsoltár éneklése magyarul, 6. zsoltártónuson.
- Díszes gregorián tétel éneklése **kottából**: Viderunt omnes fines terrae - graduale (Bakócz-graduale vagy Graduale Romanum vagy Liber Usualis)

7. D/II. Népének

- Gregorián eredetű népénekek
- Gregorián énekek középkori használatban: ÉE 369, 370, 107, 499, 500, R 351, E 18-39
- Gregorián énekek a népzeneben: a népvecsernye, a temetési szertartás énekei, a mise állandó részei, ünnepi tropizált Kyriék
- Gregorián énekek a 16–18. századi népénekek között: Veni, Redemptor gentium; Mittit ad Virginem (ÉE 5, 20, 287 R 302, 303, 310), Új világosság jelenék (R 301 E 258)
- A 20. században bevezetett gregorián dallamok: ÉE 351, 352, 411, 421, 422, 446, 448, 456, 460, 461, 160, 218, 220, 223, 225, 687, 155, 157, 163, 547, 569, 579, 97, 109, 159
- A tételhez tartozó memoriterek: három, a tárgyalt fejezethez tartozó népének stílushú előadása
- Egy népének-gyűjtésből kiválasztott felvétel felismerése és meghatározása.

7. D/III. Egyházzene-irodalom

- A többkórusos technika és művelői

Kulcsszavak, fogalmak:

- A velencei iskola, a Szent Márk templom építészeti adottságai
- A „cori spezzati”
- A. Willaert zsoltárai (1550)
- Cipriano de Rore
- Andrea és Giovanni Gabrieli többkórusos művei
- A „Sacrae Symphonie”
- A többkórusos technika továbbélése Németországban: M. Praetorius, H. Schütz

8.A) Szolfézs

8. A/I. Szolfézs - lapról olvasás

- T. Tallis: In manus tuas - bármelyik énekszólam!
(A. Schering: Geschichte der Musik in Beispielen - lásd a mellékletben!)

8. A/II. Szolfézs – kamaraéneklés

- L. Power: Resurrexit (Regina caeli - motetta-részlet) - a két énekes szólam
(Kétszólamú reneszánsz kórustételek; Soós A. közr., 45. o. - lásd a mellékletben!)

8. A/III. Szolfézs - zongorakíséretes éneklés

- H. Schütz: Es begab sich...(Weihnachtshistorie) (Eulenburg part. No. 981, 4.-5. o.;
Mezei J.: Continuo-játék és kamaraének - lásd a mellékletben!)

8.B) Zeneelmélet

8. B/I. Zeneelmélet - akkordfűzési gyakorlat zongorán való megszólaltatása diktálás alapján

- Fokszámozott mintapélda zongorázása: 8.a példa - lásd a mellékletben!
- Szoprán és basszus szólam kiegészítése a megadott fokszámok alapján: 8.b példa
(W. A. Mozart: Kis éji zene – 3. tétel) lásd a mellékletben!

8. B/II. Zeneelmélet - adott zenemű harmóniai-formai elemzése

- 8. kottapélda (J. S. Bach: C-dúr prelúdium BWV 924) lásd a mellékletben!

8.C) Zenetörténet-zeneirodalom

- G. Verdi operái

Kulcsszavak, fogalmak:

- Verdi élete, művei: (1813-1901), bár „hivatalos” konzervatóriumi tanulmányokat nem végez, milánói 3 évi gyakorlat után Lavigna-nál már jelentős feladatokat kap. A kezdeti családi és szakmai kudarcai után (felesége és gyermekei halála, a *Püinkösi királyság* bukása után nagy siker 1842-ben a *Nabucco*-val. A következő évtizedben rengeteg operát ír, melyek jó része összefonódik az olasz függetlenségi mozgalmak eszméjével: *A lombardok*, *A legnanoi csata*, melyek történelmi példák is tekinthetők.
- A 48-as szabadságharc bukása után kialakult politikai légkörben a szabadságtörténetek helyett a társadalmi drámák érdeklik (*Luisa Miller*), ill. a társadalom lenézett tagjainak sorsa (*Rigoletto*, *Trubadúr*, *Traviata*). Bemutatásuk ugyan meghökkentette a közönséget, de hamar nemzetközi sikert arattak melódiagazdagságuk, formai és dramaturgiai összefogottságuk és lélektani ábrázoló erejük miatt. Az 1850-es évek végén a francia nagyopera hatása tükröződik műveiben: *Don Carlos*, *Álarcosbál*, *Aida*).

- Érett stílusának jellemzői: harmóniavilág színesebb, kifinomult hangszerelés, emlékeztető motivika használata, drámai együttesek, egybekomponált jelenetek
- Több évtizedes hallgatás után: *Otello*, és egyetlen sikeres vígoperája a *Falstaff*.

8.D) Gregorián ének, népének, egyházzene-irodalom

8. D/I. Gregorián

- A gregorián tónusok

A zsoltározáshoz használható: Latin-magyar zsoltároskönyv

A gregorián tétel lapról énekléséhez: Graduale Romanum vagy Liber Usualis

Kulcsszavak, fogalmak

- A nyolc tónus rendszerének kialakulása a 8-9. században.
- A nyolc tónus főbb ismertetőjegyei példákkal (alaphang, domináns hang, hangterjedelem, differenciák, a tónusokra jellemző formulák)
- Autentikus és plagális tónusok
- A zsoltárdallamok csatlakozása az antifónákhoz
- A gregorián zsoltártónus szerkezete részletesen példákkal
- A tételhez tartozó memoriter: minden tónusban egy rövid antifóna hozzá kapcsolódó zsoltárral, Lux aeterna – communio
- Zsoltározás szövegből: A 147. zsoltár éneklése magyarul, 8.G zsoltártónuson.
- Díszes gregorián tétel éneklése kottából: Viri Galilei – introitus (Graduale Romanum vagy Liber Usualis)

8. D/II. Népének

- Középkori kancióból lett népének
- A középkorban dokumentált kanciók: EE 98, 25, 29, 48, 56, 60, 99, 100, 103, 232, 68, 272, R 185, 282, 352, 354, E 213, 179.
- Középkori kanciók a magyar néphagyományban: EE 41, 16–18, E164, 92, R 485
- Középkori kanciók a 16–17. századi énekeskönyvekből: EE 128, 31, 27, 28, R 358, 316, E 235, 150, 151
- A tételhez tartozó memoriterek: három, a tárgyalt fejezethez tartozó népének stílushű előadása
- Egy népének-gyűjtésből kiválasztott felvétel felismerése és meghatározása

8. D/III. Egyházzene-irodalom

- A korál szerepe J. S. Bach kantátáiban és passióiban

Kulcsszavak, fogalmak:

- A kantáta és a passió is liturgikus keretek között elhangzó műfaj
- A korál, (mint lutheránus népének) feldolgozásmódjai (homofon négyszólamú letét, kontrapunktikus korálmotetta)
- A kantáták szövegválasztása, szövegszerzők
- Szöveg és zene kapcsolata Bach kantátáiban és passióiban (példák!)
- Fogalmak: recitativo, ária, korálkantáta, paródia-technika

9.A) Szolfézs

9. A/I. Szolfézs - lapról olvasás

- F. Mendelssohn: Viszontlátásra - énekszólam
(Ádám J.: A dal mesterei II. kötet, 116. o. - lásd a mellékletben!)

9. A/II. Szolfézs – kamaraénekklés

- F. Liszt: Ave maris stella - a két felső (vagy több) énekszólam (Romantikus egyházi kórusművek, Kamp S. - Kovács A. közr., 37. o. - lásd a mellékletben!)

9. A/III. Szolfézs - zongorakíséretes éneklés

- G. Frescobaldi: Se l'aura spira - énekszólam (Arie Musicali; Mezei J. közr., Continuo-játék és kamaraének 94. o. - lásd a mellékletben!)

9.B) Zeneelmélet

9. B/I. Zeneelmélet - akkordfűzési gyakorlat zongorán való megszólaltatása diktálás alapján

- Fokszámozott mintapélda zongorázása: 9.a példa - lásd a mellékletben!
- Szoprán és basszus szólam kiegészítése a megadott fokszámok alapján: 9.b példa (W. A. Mozart: Ravasz legényke Ámor (Cosi fan tutte) lásd a mellékletben!)

9. B/II. Zeneelmélet - adott zenemű harmóniai-formai elemzése

- 9. kottapélda (J. S. Bach: e-moll angol szvit BWV 810) lásd a mellékletben!

9.C) Zenetörténet-zeneirodalom

- R. Wagner operái és zenedrámái

Kulcsszavak, fogalmak:

- Wagner (1813-1883) életpályája: Drezdai majd lipcsei tanulmányok után színházi zeneigazgató és karmesteri állások. Párizsi álláskeresés után 1843-tól Drezdában szász királyi karmester. Az 1849-es drezdai felkelésben való részvétele miatt Svájcba (Zürich) menekül. Itt, operái mellett számos művészeti, zenei és dramaturgiai írása jelenik meg. Zürichből 1858-ban (támogatója feleségéhez fűződő viszonya miatt) távoznia kell, először Velencébe utazik, majd II. Lajos bajor király Münchenbe hívja. 1866-tól a Luzern melletti Tribschenben telepedett le Liszt Cosima nevű lányával, második feleségével. 1872-ben költözött át Bayreuthba, ahol felépíttette színházát.
- Wagner művei: A drezdai korszak operái (*A bolygó hollandi*, *Tannhaeuser*, *Lohengrin*) még a német romantikus operastílusra épül, de már itt érezhető az átkomponált felvonásokra való törekvés, és bizonyos dramatikus motívumok állandó megjelenése (pl. megváltás).

- Később Wagner már „zenedramákat” ír, melyekben a dramaturgiai, zenei, szcenikai elemek együtt születnek (Gesamtkunstwerk= összművészeti alkotás), valamennyi művészeti ág a dramaturgia szolgálatában áll.
- A *Nibelung-tetralógia* – Wagner 4 estét betöltő zenedráma-ciklusa (A *Rajna kincse*, A *walkür*, *Siegfried*, *Az istenek alkonya*), melynek cselekménye a régi germán mondavilágra, a Nibelung-mitoszra épül. A tetralógia lényegében a hatalmat jelképező aranyon, ill. az ebből készített gyűrűnek a birtoklásáért folytatott harcon keresztül mutatja be a világuralomra való törekvés átkát és tragédiáját.
- Eközben született (elsősorban magánéleti indíttatásból) a *Trisztán és Izolda*, amely a kelta mondavilág történeteiből építkezve az evilági szerelem beteljesülésének lehetetlenségét mondja ki. Ezután alkotja meg egyetlen vígoperáját, a *Nürnbergi mesterdalnokok*-at, mely a 16. századi polgárosodó német kisvárosban játszódik.
- A Nibelung -tetralógia befejezése után születik utolsó zenedramája a Parsifal, mely a Grál-legenda, a Parsifal-monda és különféle misztikus vallási tanok vegyítéséből ismét a megváltás gondolatát helyezi középpontba.
- Wagner zenedramái stílusa:
  - 1./ A szöveg és az énekszólámok viszonya – nincs recitativo és ária, az énekszólám a nyelv természetes hullámozását követi.
  - 2./ Az énekszólám és a zenekar kapcsolata – az énekes dallama tükrözi a beszéd indulatait, de a hős érzelmeiről, gondolatairól, emlékeiről nem képes tájékoztatni, ez a zenekar drámai feladata, tehát nem kísér, hanem a színpadi történetet kifejezi, kiegészít, magyaráz stb.
  - 3./ A vezérmotívumok jelenléte – a zenekar önálló zenei motívumokkal egészíti ki az énekes drámát, melyek vagy a dráma egy személyére utalnak, vagy valamely vele kapcsolatos gondolatra, tárgyra, érzésre stb. - fontos dramaturgiai funkciójuk van: mindig jelen vannak, biztosítják a dráma folyamatosságát, átjárják az egész művet
  - 4./ A vezérmotívumok szövedéke, az állandóan jelenlévő énekes/hangszeres motívumok mintegy „végtelen dallam” biztosítják a wagneri zenedráma egységét.

9.D) Gregorián ének, népének, egyházzene-irodalom

9. D/I. Gregorián

- Az antifonális és a responzoriális énekmód

A zsolttározáshoz használható: Latin-magyar zsolttároskönyv

A gregorián tétel lapról énekléséhez: Graduale Romanum vagy Liber Usualis

Kulcsszavak, fogalmak:

- Az antifonális éneklés lényege: két nagyobb csoport, a közösség két félkarra (esetleg előénekes-csoport + teljes gyülekezet) osztva versenként váltakozva recitálja/énekli a szöveget.

- Az antifonális zsoltározás három fő helye: a zsoltárrecitálás a zsolozsmában, a kantikumok (Magnificat, Benedictus, Nunc dimittis) díszesebb tónuson való recitálása a zsolozsmában, és a misében az introitus zsoltárok (egyetlen vers+doxológia) legdíszesebb recitációs tónusai.
- A responzoriális éneklés lényege: az előénekes szólóversére a közösség refrénnel válaszol.
- A mai liturgiában responzoriális műfajok: a recitatív responzorium breve a zsolozsmában, a szillabikus-neumatikus Invitatorium és a melizmatikus responzorium prolixum a matutinumban.
- A tételhez tartozó memoriter: egy latin nyelvű introitus zsoltárral és doxológiával (pl. Rorate caeli, Puer natus, Requiem), és a responzorium breve két jellemző dallamára egy-egy példa magyarul
- Zsoltározás szövegből: Az 50. zsoltár éneklése magyarul, 4. zsoltártónuson.
- Díszes gregorián tétel éneklése kottából: Factus est repente – communio (Graduale Romanum vagy Liber Usualis)

9. D/II. Népének

- A reformáció korának népénekei
- Történeti háttér, a protestantizmus magyarországi megjelenése
- Históriai énekek: ÉE 296, 161, 341, 265, 95, 72, 214, 179, 67, 244, 22, 10, 190, 342, 70, R 161, 475, 380, 220, 404, 403, 256, 286, 450, 257, 242, 241, 369, 317, 273, 408, 318, 205, E 365, 88, 261, 79, 404, 77, 363, 41, 234, 194, 173, 412
- Humanista metrikus énekek: ÉE 213, 306 R 209, 225, 251, E 48, 431
- Genfi zsoltár, 16. századi korál, a genfi zsoltárok és a Luther-korálok keletkezése, magyarországi elterjedése: R42=ÉE 208, R 23, 8, 184, E 188
- A tételhez tartozó memoriterek: három, a tárgyalt fejezethez tartozó népének stílushú előadása
- Egy népének-gyűjtésből kiválasztott felvétel felismerése és meghatározása.

9. D/III. Egyházzene-irodalom

- A ceciliánus reform és hatása a műzenére

Kulcsszavak, fogalmak:

- A ceciliánus reform előzményei: a liturgia reformja, a liturgia- és zenetörténeti kutatások eredményei, a 16. századi vokálpolyfónia (Palestrina) újjáélesztése, a gregorián zene tudományos kutatása.
- Főbb törekvések, eredmények: a gregorián zene új életre keltése, a 16. sz. egyházzene feltámasztása a liturgikus gyakorlatban, régi stílusú egyházi művek komponálása, az egyházi zenét ápoló intézmények (iskolák, templomi kórusok) alapítása
- A cecilianizmus szellemében alkotó zeneszerzők: Liszt Ferenc (motették, Missa choralis), F. Mendelssohn (Paulus, motették), J. Brahms: motették

10.A) Szolfézs

10. A/I. Szolfézs - lapról olvasás

- F. Schubert: Jókedv - énekszólam
(Ádám J.: A dal mesterei II., 82. o. - lásd a mellékletben!)

10. A/II. Szolfézs – kamaraéneklés

- Anonymus (Codex Sanblasianus): Ad cantus laetitiae - a kétszólamú ritmizált szakaszok összeéneklése (Das Erbe Deutscher Musik Bd. 52-53.; Bicinia Sacra, Dobszay L. közr., 26-27. o. - lásd a mellékletben!)

10. A/III. Szolfézs - zongorakíséretes éneklés

- H. Purcell: Let not a moonborn elf
(King Arthur) 13. sz., 59. o. - lásd a mellékletben!)

10.B) Zeneelmélet

10. B/I. Zeneelmélet - akkordfűzési gyakorlat zongorán való megszólaltatása diktálás alapján

- Fokszámozott mintapéllda zongorázása: 10.a példa - lásd a mellékletben!
- Szoprán és basszus szólam kiegészítése a megadott fokszámok alapján: 10.b példa (G. B. Pergolesi: Quae moerebat (Stabat mater) lásd a mellékletben!)

10. B/II. Zeneelmélet - adott zenemű harmóniai-formai elemzése

- 10. kottapéllda (Beethoven: Zwei leichte Sonaten Anh.5 – Romanze) lásd a mellékletben!

10.C) Zenetörténet-zeneirodalom

- Francia zene a XIX.-XX. század fordulóján

Kulcsszavak, fogalmak:

- A 19. század végén Párizs újra a művészi világ központja lett, de mindent a késő-romantikus nagyopera uralt. Az 1880-as években az irodalomban és a képzőművészetekben megjelenő új törekvések (érzékenység, kifinomultság, új eszközök és formák tudatos keresése) lassanként a zenében is megjelentek.
- A képzőművészetben is jelen lévő ironikus, gúnyos ábrázolás Erik Satie furcsa című darabjaiban jelennek meg (*Hideg darabok, Három darab körteformában, Fonnyadt prelüdök*).
- A századforduló legfontosabb francia zeneszerzője Claude Debussy (1862-1918), aki a klasszikus hagyományoktól való elszakadást a francia nyelv és költészet sajátos lejtésével, a ritmika és formai tagolás sajátos szervezésével és a harmóniak újfajta kapcsolódásaival érte el. Műveiben megszűnik a régi értelemben vett konzónancia és disszónancia szembenállása, a tonális vonzás. Ez hat a

szerkesztésre is, a sajátos dallam- és harmóniai mozgás minden darab formájának meghatározójává válik.

- Első korszakának művei a romantikából ismert műfajokban születtek (*Vonósnégyes, Egy faun délutánja*- szimfonikus költemény, *Három nocturne* - három zenekari darab), de már itt szétfeszíti a korábbi formai kereteket. E művek már teljes egészében magukban hordozzák az érett Debussy stílusjegyeit: az impresszionista-szimbolista ábrázolást, a levegős áttört zenekari hangzást, eddig ismeretlen hangszínek keverését. 1902-ben mutatják be egyetlen operáját, a *Pelléas és Mélisande*-ot, mely a francia nyelv lejtését követő énekszólamaival, a zenekar újfajta kifejező szerepével és az operai hagyományokhoz semmiben sem kötődő dramaturgiájával a műfaj történetében új korszakot nyitott.
- Későbbi műveiben (*A tenger* - három szimfonikus vázlat, *Képek* – zenekarra) Debussy eszközeinek további bővülését fedezhetjük fel. Alkotásainak jelentős csoportját alkotják zongoraművei (*Kis szvit, Metszetek Képek I-II., Gyermekszobaciklus, Preludes I-II* két sorozat 12-12 darabbal), melyek Debussy sokszínű költői világát tárják elénk, és egészen újfajta játékmódot kívánnak.
- Debussy felmérhetetlen hatást gyakorolt a 20. század zeneszerzőire, új kifejező eszközei mindenki számára példaként és mintaként szolgáltak.

10.D) Gregorián ének, népének, egyházzene-irodalom

10. D/I. Gregorián

- Gregorián műfajok a zsolozsmában

A zsoltórozáshoz használható: Latin-magyar zsoltóroskönyv

A gregorián tétel lapról énekléséhez: Antiphonale Romanum vagy Liber Usualis

Kulcsszavak, fogalmak:

- A zsolozsmában található **recitatív** tételek:
Olvasmány-recitációk: capitulum (kis órák, nagy órák), lectiók (matutinum), Lamentáció (Nagyhét)
Imádság-recitációk: könyörgések, verzikulusok
Zsoltórrcitációk (zsoltóár, kantikum, invitatórium, responzórium breve)
- A zsolozsmában található **neumatikus** tételek: antifona, himnusz
- A zsolozsmában található **melizmatikus** tétel: responzórium prolixum (matutinum)
- Az egyes műfajok rövid jellemzése
- A tételhez tartozó memoriter: 3 zsolozsma-antifona: (pl. Erősek mind az ő végzései; Tiéd a hatalom; Ó Emmánuel; Nagy Királyt szült; Hármás az ajándék; Krisztus halottaiból föltámadván; Ó szentséges lakoma; Hatalomba öltözött; A három ifjúnak) és a capitulum-tónus alkalmazása fejből bármely szövegre
- Zsoltórozás szövegből: A 148. zsoltóár éneklése 1.D zsoltóártónuson.
- Díszes gregorián tétel éneklése **kottából**: Hodie nobis de caelo – responzórium prolixum (Antifonale Romanum vagy Liber Usualis)

10. D/II. Népének

- Az ellenreformáció korának népénekei
- Történelmi háttér és az egyházzenei gyakorlat átalakulása
- A 17. századi népénekek hagyományos rétege
- Dúr hexachord: ÉE 54, 165, 90, 189, 219, 167, R 278, E 50
- Kanásztánc-ritmus: ÉE 30, 117, 144, E 159
- Sirató-stílus: ÉE 343, 93, 63, 153
- Rákóczi-dallamkör: ÉE 143, 162, 237, 73, R 207, E 414
- X+x+y: ÉE 43, 180
- Parlando 12-esek: ÉE 71, 192, 206
- Metrikus énekek: ÉE 258
- 8 szótagos: ÉE 88, 210, 222, 224, 6, R 346, 370, 350, E 379, 229, 149
- Kupolás: ÉE 35, 116, 11, R 315, E 158,
- A 17. századi népénekek barokkos rétege
- A zenei ízlés változása: hangnem, dallamstílus, ritmika, forma: ÉE 19, 21, 46, 111, 147, 132, 15, 33
- Német korálok: ÉE 84, 86, R 342, 341, 167, 294, 274, E 191, 200, 40, 357, 331
- A tételhez tartozó memoriterek: három, a tárgyalt fejezethez tartozó népének stílushú előadása
- Egy népének-gyűjtésből kiválasztott felvétel felismerése és meghatározása.

10. D/III. Egyházzene-irodalom

- Az angol egyházzene a 15-16. században

Kulcsszavak, fogalmak:

- Az angliai többszólamúság harmónia-kezelése
- A faburden-gyakorlat
- Az angol carol műfaja
- John Dunstable életműve (misék, misetételek)
- Az anglikán egyház létrejötte
- VIII. Henrik–I. Erzsébet uralkodása: az angol zenetörténet csúcspontja
- W. Byrd latin és angol nyelvű egyházzeneje
- Fogalmak: gymel, tenormise, anthem, service

11.A) Szolfézs

11. A/I. Szolfézs - lapról olvasás

- H. Schütz: Eile mich Gott zu erretten - énekszólám (Kleine geistliche Konzerte, lásd Bartha D.: A zenetörténet antológiája 168. o., ill. Mezei J.: Continuo-játék és kamaraének 102. o. - lásd a mellékletben!)

11. A/II. Szolfézs – kamaraéneklés

- Anonymus: Benedicite Deo - a két szólám összeéneklése (Musica Britannica - Mediavel Carols kötet, ill. Középkori angol carolok, Soós A. közr., 20. o.)

11. A/III. Szolfézs - zongorakíséretes éneklés

- G. P. Telemann: Die grösste Kunst - énekszólám (Singe-, Spiel- und Generalbass-Übungen, No. 2, ill. Mezei J.: Continuo-játék és kamaraének 282. o.)

11.B) Zeneelmélet

11. B/I. Zeneelmélet - akkordfűzési gyakorlat zongorán való megszólaltatása diktálás alapján

- Fokszámozott mintapélda zongorázása: 11.a példa - lásd a mellékletben!
- Szoprán és basszus szólám kiegészítése a megadott fokszámok alapján: 11.b példa (A. Falconieri: Bella porta) lásd a mellékletben!

11. B/II. Zeneelmélet - adott zenemű harmóniai-formai elemzése

- 11. kottapélda (L. van Beethoven: Zwei leichte Sonaten op.49 No. 19 – Andante) lásd a mellékletben!

11.C) Zenetörténet-zeneirodalom

- I. Stravinsky zenéje

Kulcsszavak, fogalmak:

- Stravinsky (1882-1971) életpályája: Szentpétervári tanulmányok (többek között Ny. Rimszkij-Korszakovnál) után Szergej Gyagilev balett-együttesének produkcióihoz írt zenéket (*Tűzmadár*, *Petruska*), melyeket Párizsban mutattak be. Az 1913-as *Le Sacre du Printemps* korszakalkotó (és botrányba fulladt) bemutatója után Svájcba költözik. Itt az 1. világháború alatt barátságot köt F. Ramuz költő-íróval, E. Ansermet karmesterrel, akikkel több közös művet írtak (pl. *A katona története*). 1920-tól Franciaországban él, és eleinte balett-zenéket (pl. *Pulcinella*) ír, később számos más műfajban is komponál (*Oedipus Rex* = opera-oratórium, *Zongoraverseny*, *Zongoraszonáta*, *Zsoltárszimfónia*).

- A 2. világháború kitörése után Amerikába költözik, ahol előadásokat tart a Harvard egyetemen, és különféle felkérésekre komponál (*Ebony concerto, Orpheus-balet, Mise*). 1951-ben Velencében mutatják be egyetlen egész estés operáját (*The Rake's Progress*), mellyel lezárul neoklasszikus korszaka. Ezután kialakítja saját szeriális kompozíciós rendszerét, mely késői műveinek alapja, bár e darabokban is megmarad a jellegzetes Stravinskys hangzás és hangszerelés (*Vízözön, Introitus, Requiem Canticles*).
- Az életmű korszakai, zenei stílusának jellemzői: műveinek általános ismertetőjegye a ritmus elsődlegessége, motorika, osztinató, aszimmetrikus ritmika, poliritmika. Dallamai általában röviddek, motívum-szerűek. Harmonizálására hatott az orosz folklór, a pravoszláv egyházi zene, és a polimodalitás. Hangszerelése hallatlanul gazdag, nagyon színes, a hatalmas hangzástömböktől az önálló, finom vezetésű zenekari szólamokig rendkívül sokféle.
  - 1./ „Orosz korszak”: kb. az 1. vh. végéig tart – az orosz nyelv és az orosz népzene hatása a művekben, a deklamációban, a harmonizálásban,
  - 2./ Neoklasszikus periódus kb. 1920-50: korábbi zenetörténeti korszakok formai, harmóniai, műfaji jellegzetességeinek beépítése saját zeneszerzői stílusába (versenymű, opera, szonáta, szimfónia)
  - 3./ Késői korszak: 1952-től – a Reihe-s komponálás időszaka, melyben egyre jobban eltávolodik a diatonikus soroktól a kromatika, majd a szeriális gondolkodás felé.

11.D) Gregorián ének, népének, egyházzene-irodalom

11. D/I. Gregorián

- A miseliturgia felépítése, énekes tételei

A zsolnározáshoz használható: Latin-magyar zsolnároskönyv

A gregorián tétel lapról énekléséhez: Graduale Romanum vagy Liber Usualis

Kulcsszavak, fogalmak:

- Igeliturgia – és eucharisztikus liturgia= áldozati rész
- Ordinarium (állandó részek): Kyrie, Gloria, Credo, Sanctus+Benedictus, Agnus Dei
- Proprium (változó részek): Introitus, Graduale, Alleluja, Tractus, Szekvencia, Offertorium, Communio
- A pap „énekei”: Oratio-k, Evangélium, Prefáció, Kánon, Pater noster
- Az egyes tételeknél megemlítendő az előadásmód (recitatív, szillabikus-neumatikus, melizmatikus)
- A tételhez tartozó memoriter: Asperges me antifona zsolnárral, egy latin introitus doxológiával (pl Puer natus, Requiem, Rorate, Resurrexi)
- Zsolnározás szövegből: A 150. zsolná éneklése 8.C zsolnártónuson
- Díszes gregorián tétel éneklése **kottából**: Laetentur caeli – offertorium (Graduale Romanum vagy Liber Usualis)

11. D/II. Népének

- Barokk, pietizmus, jozefinizmus
- Új áramlatok az egyházi éneklésben: a szövegekben és az érzelmesebb dallamokban, bonyolultabb formákban, a hagyományos énekanyag háttérbe szorulása
- A 18. század régies dallamai: EE 207, 221, R 456
- 18. sz. német korálok R 329, E 161
- Barokk és klasszicista énekek: EE 82, 164, 91, 106, 171, E 208
- A tételhez tartozó memoriterek: három, a tárgyalt fejezethez tartozó népének stílushű előadása
- Egy népének-gyűjtésből kiválasztott felvétel felismerése és meghatározása

11. D/III. Egyházzene-irodalom

- Az oratórium műfaja a barokk korban

Kulcsszavak, fogalmak:

- A műfaj kialakulása, típusai (Róma – imatermek, oratorio latino és oratorio volgare)
- Fontosabb szerzők, művek
- Az oratórium felépítése, tételtípusok
- Az oratóriumok szövege
- Az oratóriumok előadásmódja
- Az angol oratórium (G. F. Händel)

12.A) Szolfézs

12. A/I. Szolfézs - lapról olvasás

- M. Haydn: Missa tempore quadragesimae - a Kyrie tétel szoprán szólama (Mezei J.: Continuo-játék és kamaraének 357. o. - lásd a mellékletben!)

12. A/II. Szolfézs – kamaraéneklés

- G. Dufay: Missa Se la face ay pale - a Christe tétel két énekszólama (111 Bicinia, Soós A. közr., - Zeneműkiadó - 56. o. - lásd a mellékletben!)

12. A/III. Szolfézs - zongorakíséretes éneklés

- G. F. Händel: Boldogság szép napja vár - énekszólama (Kerényi Miklós: Énekiskola 3., 19. o. - lásd a mellékletben!)

12.B) Zeneelmélet

12. B/I. Zeneelmélet - akkordfűzési gyakorlat zongorán való megszólaltatása diktálás alapján

- Fokszámozott mintapélda zongorázása: 12.a példa - lásd a mellékletben!
- Szoprán és basszus szólam kiegészítése a megadott fokszámok alapján: 12.b példa (W. A. Mozart: A-dúr zongoraverseny – 2. tétel) lásd a mellékletben!

12. B/II. Zeneelmélet - adott zenemű harmóniai-formai elemzése

- 12. kottapélda (F. Schubert: Meeres Stille D.216) lásd a mellékletben!

12.C) Zenetörténet-zeneirodalom

- Bartók Béla élete és művei

Kulcsszavak, fogalmak:

- Bartók (1881-1945) életpályája: Már egész kis gyerek korában kiderült kiváló hallása. Édesapja korai halála után Nagyszöllösön, majd majd Nagyváradon tanult, itt kezdett hivatalosan zongorázni, valamint komponálni. (*A Duna folyása*). A pozsonyi gimnáziumi években komoly zongora- és zeneszerzés tanulmányokat folytatott, majd Dohnányi példáját követve a budapesti Zeneakadémiára ment, ahol Thomán István zongora és Koessler János zeneszerző növendéke lett. Zeneszerzői válságából R. Strauss Imígyen szóla Zarathustra c. szimfonikus költeménye ragadta ki. Ebben az időben céljával tűzi ki a magyar nemzeti zene eszményének, ugyanakkor a modern európai stílusoknak az ötvözését. Külföldi hangversenyutak után – egy újabb zeneszerzői válságot követően – Kodállal történő megismerkedésének köszönhetően a valódi népdal (a parasztzene) megismerése lesz élete fő célja. 1905-től az I. világháború kitöréséig számos gyűjtőúton volt, mellette tanított a Zeneakadémián, és komponált. Zenéjének egyre inkább alapja lett a parasztzene (*Három csíkmegyei népdal, Tíz könnyű zongoradarab, Allegro barbaro*).

- 1918 után hamarosan koncertkörutakat tett Nyugat-Európában, zongoristaként és zeneszerzőként egyre nagyobb sikereket ért el. A politikai helyzet lehetetlenné tette a népdalgyűjtést, ekkor korábbi gyűjtéseinek lejegyzésén, rendezésén dolgozott. Barokk mesterek és Stravinsky legújabb műveinek tanulmányozása után a 20-as évektől újult erővel fordult a komponálás felé, ekkor kezdődött neoklasszikus korszaka
- Az 1930-as években egyre több támadás éri, a fasizmus erősödése pedig először a közélettől való visszahúzódásra, majd az Anschluss és a II. világháború kitörése után emigrációra kényszeríti. Amerikában népzenei gyűjtemények lejegyzésével és komponálással foglalkozik, koncertezésre kevés lehetősége adódik. 1942 tavaszától egyre erősebben jelentkezik betegsége, de még sokat komponál (*Hegedűverseny, Concerto*).
- Az életmű korszakai:
  - 1./ Első érett korszaka (kb. 1910-1920-as évek elejéig): színpadi művek (*A Kékszakállú herceg vára, Fából faragott királyfi, Csodálatos mandarin*), II. vonósnégyes, számos zongoramű (*Kolindák, Tizenöt magyar parasztdal*) kórusművek. A korszakot a romantikától való eltávolodás jellemzi, továbbá a népzene (magyar, szlovák, román, arab) hatás.
Két korszak határán: *Táncszvit* (1923)
  - 2./ 1926-tól (3 évi hallgatás után): neoklasszikus korszak - a tonalitás erősödése, a barokk hatások erős érvényesülése (pl. polifónia), következetes motivikus szerkesztés (*Zongoraszonáta, 1. és 2. Zongoraverseny, Szvit zongorára, Vonósnégyesek, Cantata profana*), pedagógiai darabok (*44 Hegedűduó, Mikrokozmosz, Gyermekeknek*), kórusművek, *Zene húros hangszerekre, ütőkre és cselesztára*.
  - 3./ 1936-37-től az utolsó periódus: az életmű betetőzése, az európai zenei stílusok, a népzenei nyelv szintézise saját zenei nyelvében. (*Divertimento, 6. vonósnégyes, Concerto*)

12.D) Gregorián ének, népének, egyházzene-irodalom

12. D/I. Gregorián

- A zsolozsma (officium) imaórái

A zsolozsmahoz használható: Latin-magyar zsolozsma könyv

A gregorián tétel lapról énekléséhez: Graduale Romanum vagy Liber Usualis

Kulcsszavak, fogalmak:

- A zsolozsma: Isten énekes dicsérete, órákra osztva a nap megszentelése
- A teljes keresztény közösség imái

- A zsolozsma imaórái:
Matutinum: virrasztó istentisztelet (bőséges idő zsoltárookra és hosszabb olvasmányokra)
Laudes: hajnali nagyhóra
Príma: első kishóra a munkanap kezdetén
Tercia: napközi kishóra 9 óra tájban
Sexta: napközi kishóra 12 óra tájban
Nona: napközi kishóra délután 3 óra tájban
Vesperás (vecsernye): a legfontosabb nagyhóra alkonyatkor
Completorium: elalvás előtti imaóra
- a órák felépítésének összehasonlítása
- A tételhez tartozó memoriter: Salve Regina („dúr" dallamon), két gregorián himnusz (pl Veni Redemptor, Veni Sancte Spiritus, Lucis Creator optime, Ave maris stella)
- Zsoltározás szövegből: A 149. zsoltár éneklése 7.C zsoltártónuson
- Díszes gregorián tétel éneklése kottából: Pascha nostrum communio (Graduale Romanum vagy Liber Usualis)

12. D/II. Népének

- Népénekek a 19–20. században
- A 19. századi énekeskönyvek sajátosságai: a korábbi örökség elvetése, az egyéni ízlés előtérbe kerülése, sok új szöveg régi dallamokra klasszicizáló és romantikus népének-stílus a külföldi egyházi daltermés megjelenése: ÉE 26, 293, 105, 235, 126, 170, 169, 200, 7, 65, 37, 40, 168, 177, 166, 340, 149, R 326, 366, 345, 364, 458, 397, 460, 463, E 168, 516, 430, 494, 244, 288, 459
- A 20. század: reformtörekvések, a történelmi énekhagyomány felelevenítése, a népzene felfedezése, új kompozíciók:
  - Népi dallamok: ÉE 36, 6, 249, 215, 256, E 551, 149
  - A tételhez tartozó memoriterek: három, a tárgyalat fejezetéhez tartozó népének stílushű előadása
  - Egy népének-gyűjtésből kiválasztott felvétel felismerése és meghatározása.

12. D/III. Egyházzene-irodalom

- Az egyházi concerto műfaja és legjelesebb művelői a barokk korban

Kulcsszavak, fogalmak:

- Az egyházi concerto kialakulása Itáliában: basso continuo kíséretes énekszóló(k)
- L. Viadana: Cento Concerti Ecclesiastici
- Monteverdi concertoiban már érezhető a világi zene hatása, a szövegkifejezés igénye
- Németország: Geistliche Konzerte
- J. H. Schein, H. Schütz concerto-ciklusai

További választható példák a tételhez:

D) Gregorián ének, népének, egyházzene-irodalom

D/III. Egyházzene-irodalom - Egyházi zene a klasszikában

Kulcsszavak, fogalmak:

- A vallási élet átalakulása a felvilágosodás korában
- A bécsi klasszika „szimfonikus” (zenekari kíséretes) egyházi zenéje:
- J. Haydn miséi, és kisebb egyházi művei
- W. A. Mozart miséi és Requiem-je

D/III: Egyházzene-irodalom - A XX. század egyházi zenéje

Kulcsszavak, fogalmak:

- A „templomi” zene és a „vallásos” zene elszakadása.
- Kórusra írt katolikus zene: Max Reger, F. Poulenc, Kodály Zoltán
- Neoklasszicizmus az egyházi zenében:
  - I. Stravinsky: Mise, Ave Maria, Pater noster
  - B. Britten, Kodály Zoltán: Missa brevis
- Oratórium, passió és rekviem a XX. században:
  - A. Honegger: Jeanne d'Arc, K. Penderecki, B. Britten, Ligeti Gy.

